

4169

ప్రబుద్ధాంధ్ర

న చిత్ర మా న పత్రిక

క్రిశ్చియన్ రావుబహదూర్ కందుకూరి వీరేశలింగమువంతులుగారు

సంవత్సర చందా ౧-౦-౦

౬

౧౨

సంపాదకుడు

వార్షిక సంచిక ౦-౪-౦

డిశంబరు ౧౯౩౬

శ్రీపాద నుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

వ్యర్థము—

చిత్తశుద్ధిలేని శివపూజలు
గర్భశుద్ధిలేని అశ్వత్థప్రదక్షిణలు

—వ్యర్థము

కాని చాలమంది యీ మార్గములబడి అదే ప్రయత్నించడము మన మెరుగుడుము.
అనలు 'కిటుకు' యొక్కదవున్నదో తెలిపికోవాలి. స్త్రీగర్భగోళము యెటువంటి దుగ్ధతలకు
గాని—క్రిములకుగాని తావీయకుండ ఉండడములో ఉన్నది మాతృహృదయము సంకృప్తినందు
టకు అవసరమగు పరిస్థితి. అనారోగ్యతకు లోనైనస్త్రీలు అభాగినలల్లు వాపోవ నవసరములేదు.
గర్భాశయరోగముల నివారించుటకు—నమయానికై పొందియుండే రోగములను అడ్డుటకు—
మాతృసంకృప్తి హేతువగు సంతాన సంతోషమునకు రాజమార్గము లోద్రవేపనము. లోద్ర
నేడు ప్రతియింటను నేవించుటకు కారణము దాని ప్రాశస్త్యము గుర్తించుటయే.

స్త్రీల వాంఛాసాఫల్యతకు
ఆరోగ్యజీవనమునకు
లోధ్ర

కేసరికట్టరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు-న యెల్లెడలను లోద్ర దొరకును.

Sparkling & refreshing
beverage

Stimulating & invigorating
Tonic

Always drink

VIMTO

The best nature's fruit tonic drink that keeps you fit
and cheerful throughout the Year.

Sole bottlers for Vizag. Dt:—

THE CRYSTAL AERATED WATERS,

manufacturers of high-class mineral waters and Aerated water specialists,

VIZAGAPATAM

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

జీవామృతము బలహీనతవలన జనించు రుగ్మతలను ఆటంకపరచి, దేహమునకు సంపూర్ణ ఆరోగ్యమును, రక్తవృద్ధి, నరములకు పటుత్వము, కండ వృష్టిని, భీమబలమును, తేజస్సును, జ్ఞాపకశక్తిని వృద్ధిపరచును.

జీవామృతము

ఆరోగ్యమును పునఃప్రతిష్ఠింపగల ప్రాణదాత

బాలభాస్కర

బిడ్డల

లివర్ & స్ప్లీన్

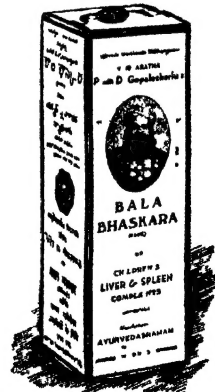
వ్యాధులకును, ఇతర పుడరసంబంధమైన వ్యాధులకు నిర్దామధము.

వ్యాధులన్నివరములు తెలిసిన మంచి నలభా లొనగలుచును.

వ్యాధులకు గోరువారికి ఉచితము.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

బొమ్మరాళ్ళు 287, మదరాసు.

బెజవాడ నరస్యతీరుక్ డిపోవారి, న్యంత్ర ప్రచురణములు

అంధ్రదేశముందు ప్రచురించబడు నాటకకర్తృములు		ఆదిభట్ట నారాయణదాసుగారి హరికథలు.	
	రు. అ.		రు. అ.
నతీ నక్కు బాయి సోగ	0 12	బా. కీ శపథము	1 0
శ్రీ కృష్ణతులాభాంము ము ను	1 0	రుక్మణీశిల్పము	0 12
నత్తపాఠశ్వుందీయము బి లి	1 0	మార్కండేయ చరిత్రము	0 12
బుద్ధిమతీ విలాసము డిటా	1 0	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	0 12
రంగూన్ రాడి సోగ	1 0	అంబరీష చరిత్రము	0 8
ధరణికోట డిటా	1 4	ప్రహేళిక చరిత్రము	0 8
నతీ అనూయ డిటా	1 0	అక్షేప మోక్షము	0 8
గంగానదిరణము డిటా	1 0	భీష్మచరిత్రము	0 8
మహాభక్తవిజయము డిటా	1 0	పైన పునవారిచిన 8 పుస్తకములు కలసిన	
ద్రావీడి ప్రామాణ్యము మ అ	1 0	కృష్ణకో బయిండు.	5 8
పాపిని శ్రీ స	1 0	బి. బాలాజీదాసుగారి రచియించబడిన హరికథలు	
చింతామణి కా నా	1 0	గయోపాఖ్యానం	0 8
మధుసూద డిటా	1 0	జయప్రదాదేవి చరిత్ర	0 8
పత్మినిరావ్ అననూయ సోగ	1 0	నలచరిత్రము	0 8
రాధాకృష్ణ పా లి	0 12	రుక్మాంగన చరిత్రము	0 8
పారుకాపటాభిషేకము పా లి	1 4	కళలన విజయము	0 8
జయంతజయపాలము అ న	0 12	శశిశిఖరిణయము	0 8
కృష్ణలీల బల్లా కే ను	1 4	సంగ్రాహమాయణము	1 0
రామదాసు డి గో	1 0	సయోగర విజయము	0 8
రిసపుత్రవిజయం ఇ య	1 0	త్రైశంక విజయము	0 8
రాజాప్రకాష్ సిం డిటా	1 0	నీతాశిల్పము	0 8
చంద్రగ చ్చ లి శి	1 0	ద్రావీడి మానవరత్నము	0 6
దుర్గాదాసు జం శి	1 4	కుచేలోపాఖ్యానం	0 6
రాజాప్రకాష్ సిం డిటా	1 0	పుండదాన. చరిత్ర	0 6
రాధాకృష్ణ నాంగ్య చం శి	0 12	వారిశిక్షానామముజరి పా 1	0 6
తలారావం నాంగ్య డిటా	0 12	డిటా రె దవభాగము	0 6
చండినాలింగ ము నే	1 0		

మ. వద్ద అనేకకములు గలవు. కోరినవారికి నూగుపేట, కేట్లగు ఉచితముగా పంపబడును.

వలయువాడు :

కురికూరి సుబ్బారావు,

ప్రాసముటరు, నరస్యతీరుక్ డిపో, బెజవాడ.

ఆధునికాంధ్రవాజ్ఞయం—తరవాయి

[illegible]

పలయూవాడు. కల్యాణివర్ధన పరివ్రతు. కలబరగి వారి యింటల్లో, ఇన్నీస్ పేట రాజమండ్రి అని రాసిపోవాలి.

తేలు విత్తేర్పు వారి
శ్రీ కృష్ణ లీలలు
(తేలుగుటాకీ)

ఈ ఫిలిము మదరాసు, బెజవాడ, ఏలూరు నగరములందు ప్రదర్శింపబడి అనేక వేలమందిని ఆకర్షించుచున్నది.

ఈ నెల 7 వ తేదీనుండి విజయనగరం, విశాఖపట్టణములలో ప్రదర్శింపబడనున్నది.

తేలుగులో ఇట్టి సర్వాంగనుండరముగ తయారుగాబడిన ఫిలిము యితవరిక వచ్చి యుండలేదు.

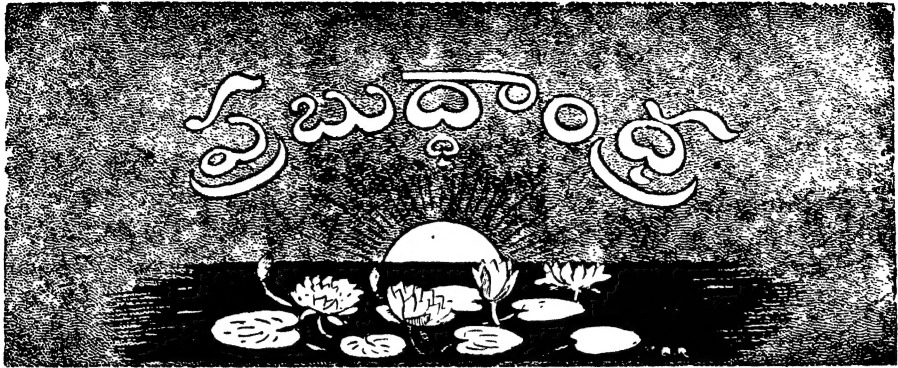
మదరాసు బ్రాహ్మణీనులో జరుగుచున్నవస్తువులకు అనేక వేలమందికి టిక్కెట్లు దొరుకుట దుర్లభముగా నున్నది.

ముఖ్య పాత్రధారులు		
నేహారి గగ్గయ్య	...	కందుకు
పాడుపల్లి సుబ్బారావు	...	వసుదేవుడు
పాడుపల్లి సత్యనారాయణ	...	అశూరుడు
గోవిందరాజుల వెంకట్రామయ్య	...	ఉగ్రసేనుడు
మాన్ద్ర రాజేశ్వరరావు	...	క్రికెట్టుడు
శ్రీరంజని	...	దేవి
రామలింగం	...	యశోద

మదరాసులో ఇంతవరకు యేఫిలిమునకుగూడ యింత జనసముదాయము వచ్చియుండలేదు.

ఒక్కవరివీక్షింపుడు!

వీక్షించి సంతోషస్వాంతులు గందు!!

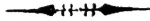

సంపుటము: ౬

రాజమంహేంద్రవరము ౧౦ జిశంబరు ౧౯౩౫

౧౨ పేజీల సంపుట

రామమూర్తిపంతులుగారిలో ౩౬ గంటలు

నవంబరు యిరవై మూడో శేదీ, శనివారం, సాయంత్రం, రమారమీ యెసిమిది గంటలవేళ, పట్నాకిమిడిలో, నేను, రావుసాహేబు శ్రీగిడుగు వేంకటరామమూర్తిపంతులు గారి యింటికి వెళ్లాను. ఇరవై అయిదో శేదీ, సోమవారం, ఉదయం, అలాగే యెసిమిది గంటలవేళ, మల్లీ, అక్కణ్ణుంచి బయలుదేరాను.

ఈ ౩౬ గంటలకూ నేను వెలకట్టలేను. నాజీవితంలో, యంతనరకూ, నేసీలాంటి సమయం గడిచి యెరగను. ఇది ముందుకూడా గడవజోను.

పంతులుగారి కటాక్షవీక్షణం నామీద ప్రసరించినంత సేపూ యేదో అపూర్వశక్తి వాకటి నాలో జాగరితం అవుతూ వున్నట్లు అోచింది. తెనుగుభాషను గురించిన సమగ్రజ్ఞానం నామెదటిలో సందితం అవుతూ వున్నట్లు కూడా అనిపించింది.

అపూర్వదేశానికి నూత్నసందేశం వెలువడ్డ ఆగడిలో కూచుని ప్రవచేశం చేస్తూ వుండిగా పంతులుగారి దివ్య దృశ్యం చేసుకున్నాను. నాజన్మ సఫలం అయింది.

నేను వెళ్లాటప్పటికి, పంతులుగారు, చీటిలుముందు కూచుని ఫలాహారం చేస్తున్నారు. “రాజమండ్రినుంచి

యెనిరో వచ్చా” రని నూత్నశ్రీ, “నన్ను పూర్ణమ్మగారు మనవిచెయ్యగా వారు, వెంకీ, తిరిగిచూశారు. వెంటనే నేను సమస్కారం చెయ్యగా అందుకున్నారు; గాని నన్నా సవాలుకట్టలేకపోయారు.

రాజమంహేంద్రవరంలో వానికి సమ్మానం జరిగాక మల్లీ, నేనీదే వారి దర్శనం చెయ్యడం.

ఇది యిలాగే చరిగిపోయి దను నేను చేతిలోనే వుంచు కుని వున్న కార్డు అందించాను. వెంటనే వారు, గభీమని లేచి “అలాగా? చాలా సంతోషం” అంటూ నాభుజం మీద తట్టి, కొంచెం మారంలోవున్న కుర్చీ తెచ్చివేసి కూచోమన్నారు. నీనే అది తేచ్చుకోనా అని ప్రయత్నించాను; గాని అచులిపంజాలలో వున్న కుర్చీని నేను స్వాధీనపరచుకోలేకపోయాను.

నన్ను చూశారు. అప్పుడేదాకా ఫలాహారం చేస్తూ, పూసిపోడానికి మూలుగుతూ వున్న పంతులుగారు, గ్రాంథికవాదులలో కొమ్ములు తిరిగినవారి తప్పుడు రచనల ప్రస్తావన ప్రారంభించారు.

అవి గ్రాంథికవాదుల అప్రయోగాలే కాదు, అర్థం లేని ఆక్షేపాలే కాదు, కుట్రలే కాదు, కుట్రితాలే

కాదు, అశక్తదుష్టపత్వాలే కాదు—అది అఖండగోదా వరి నిండుప్రవాహం.

ఈకారణంవల్ల, తరవాత, వదిలిపెట్టాలలో పూర్తి కావలసిని ధర్మావారానికి మున్నప్పగంట వచ్చింది.

తరవాత నేను భోజనం చేసి వాటిలో కొన్ని మేడిమిని కలిపి వేస్తాను.

అప్పుడు నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి. అశక్తదేవతలను చూడటం వల్ల నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి. అశక్తదేవతలను చూడటం వల్ల నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి. అశక్తదేవతలను చూడటం వల్ల నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి.

వాటివల్ల, శరీరం అంతా చీకటి అవుతోంది. వీరవ్యాధివల్ల నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి. అశక్తదేవతలను చూడటం వల్ల నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి.

మళ్ళీ కష్టం మొదలైంది. అప్పుడు నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి. అశక్తదేవతలను చూడటం వల్ల నాకు చాలా సమస్యలు వచ్చాయి.

వెంటనే లేచి, వంటలుగారు, నాచెయ్యి పట్టుకుని వసారాలోనికి తీసుకువెళ్ళి, గవనం చేసుకున్నాను. అప్పుడు తాటాకు పుస్తకాలూ చూపిస్తూ “కవిత్వం విశాఖపట్నం కల్లవారు వచ్చిపూర్తి మహోత్సవం చెయ్యగలిగింది.

దం బాగానే వుంది; కాని వారి భువన కాగారం చాలదు. వారి పేర, ఎలమందిలిలో, బోర్డు యాజమాన్యం కింద గాని, విశాఖపట్నంలో మునిసిపాలిటీ ప్లేస్ లో గాని వాక పుస్తక భాండారం స్థాపించి, రిజిస్ట్రేషన్ చేయించేటట్లు చేసే నీ తాటాకు పుస్తకాలన్నీ ఆ భాండారానికిస్తాను. నీ తాపతి యింట్లో పేక రోనుడం మీకు చూస్తూనే వున్నాను. విశాఖపట్నం సెన్సెస్ సమావేశాల్లో మహోత్సవం కల్లారా చూడవలసివస్తే కానీ ఇల్లు కదలలేం. స్థితిలో వున్నాను. మీరు వెనుకనాడు కి నుక యీసంగతి మీమాటలతో మహానభలో చెప్పండి. అది సెలవిచ్చారు.

తరవాత, వారి, యీ సందేశం, నేను విశాఖ పట్నంలో మహానభలో ప్రకటించాను. అప్పుడే నేను, కవి గారు గొప్ప పండితుని యెరుగించాను; కానీ వంటలుగారి యీ సందేశంవల్ల నాకు కవిగాని పదవి మరింత మహానభలోగా నిలిపడింది.

ఇవాళ, తెనుగుదేశంలో, ఆంధ్రపండితుల తరతరమైన తెలుసుకోవా లంటే, అందుకు రామమూర్తిపంతులుగారి నిర్ణయం వాక్కంటే ఆధారం.

తరవాత వీరేశలింగంపంతులుగారి శిల్పవిగ్రహం సంగతి వచ్చింది. “రేపది రాజమహేంద్రవరంలో మహోత్సవం చేయగలిగింది.

భృవంతో ప్రతిష్ఠించబడుతోంది కదా మీరిలా వచ్చే శా" చేసుని పంతులుగా రడిగారు. "ప్రబుద్ధాంధ్ర నన్నింటో వుండనివ్వడం లేదని రాసి చూపించాను. "ఓ! నాను. మీ ప్రచారం సంగతి విన్నాను. ప్రబుద్ధాంధ్రకు, సంపాదకుడు నెలకు యిరవై రోజులచొప్పున ప్రెస్సుబిల్టు చేపరు బిల్టు పూర్తిగా చెల్లక పోతువుండడం దేశీయుల గాఢస్నేహకు నిదర్శనం. అయితే: ఈ పూర్ణో మీరు మాయింట్లో ఒనచెయ్యడం గాగా లేదు. ఏమంటే? అన్నవిధాలా మా కీపూర్ణో నెలి. ఈ పూరి తాపీపనివా డెడూ మాయింట్లో ఒనచెయ్యడానికి రాదు. నస్తే, తరవాత, కింకా కృత్య రాజాగారి పోవ్యంగంలోవానూ వాళ్లకి చేరవ్వరు. పెంకు లమ్మగారి వాడు పాంకు పెంకు లివ్వడు. ఇస్తే వాడికి వర్తకం కట్టపెట్టుకోవాలి. రాజాగారితో సంబంధం వున్న పెద్దమనుష్యులెవరూ మాయింట్లోకి కూడా చూడరు. ఎక్కడైనా కనపడితే దూరంగా తొలిగిపోతారు. మాకే గాక మరికొందరికీ కూడా యిలాంటి చిక్కలున్నాయి. మీరు మరోచోట ఒనచెయ్యకుంటే అంత పని జరిగవుండు" నని పంతులుగారు రున్నరు. దానికి నేను "తమ దర్శనం కోసం చెప్పాను. మనమీ ఒకటి. చెప్పారు కనుక యిదివరకే తమ ద్వారా పంపాదారులై వున్నవారిని చూస్తాను." అని రాసి చూపించాను. పంతులుగారు సంతోషించారు; కాని "గూటలవల్ల పనులు కరువుతాయా? సరే మరి. కష్టపడండి. దేశీయులు మీ సేవను గుర్తిస్తారు. కొంతవరకూ గుర్తించి కూడా వున్నారు" అని చెబుతూ మళ్ళీ పోలికలింగం పంతులుగారి ప్రస్తావన అందుకున్నారు.

"పోలికలింగం పంతులుగారు పండితులనడానికి వీలు లేదు; కాని పండితులే చెయ్యవలసిన పనులన్నీ చేశావారు చేసిన పనులు మరెవ్వరూ చెయ్యలేకపోయారు కూడానూ. వారు, చివరికి, నావాదం అంగీకరించారు. వెంటనే వారి ఆనందాశ్రమంలో వర్తమానాంధ్ర పాప్రవర్తకసమాజం యేర్పరచబడ్డది. దానికి పంతులుగారే అధ్యక్షులు. అప్పటికి వారు ఆంధ్రకవుల చరిత్ర

సంస్కరిస్తున్నారు. మద్రాసుప్రయాణం తొండరలో కూడా వున్నారు. "ఈ పని పూర్తి కాగానే నేనీ సమాజం పని శ్రద్ధగా చేస్తా"నని చెబుతూ వారు మద్రాసు వెళ్లారు; కాని కొద్దిరోజుల్లోనే వారక్కడ కాలం చేశారు. ఈ సంగతు లన్ని తెలుపుతూ శిలావిగ్రహప్రతిష్ఠకు ప్రధానపురుషులైన పెద్దాడ సుందరశివరావుగారికి నేను జబు రాశాను. వారు దాన్ని ఆ సభలో చదువుతారని సమ్మతించాను" నన్నారు పంతులుగారు.

అప్పటికి రాత్రి పదిగంటలు దాటింది. పంతులుగారికి కొంత సూట్లాడగలిగే బట్ట వున్నరు; కాని ప్రయాణపుబడలికవల్ల నా కంతుకు ముందే పెద్దమట్టు ప్రారంభమయి వుంది. అది చూసి, వారు, నాకు "పడుకో"నని సెల విచ్చారు.

నవంబరు ౨౭:—

సూర్యోదయం అయ్యాటప్పటికే పంతులుగారు కాల్యకృత్యాల తీర్పుకుని సిద్ధంగా వున్నారు. మరో అరగంటకి నేను తెలివాను. మాతృశ్రీగా కచ్చిస కాఫీ పుచ్చుకుని యిద్దరమూ మీదమీదకి వెళ్లిపోయాము.

పంతులుగారు, సన్ను, రెండో గదికి తీసుకువెళ్లి ఉత్తమప్రబంధం లున్న బీరువా తెరిచారు. భారతం, భాగవతం, రామాయణం, మనుసమితి త్రోయం— ఏవి తీసినా పదిపక్కరల తెలివితేటల సమరణం ప్రతి వేజీలోనూ గుర్తుపెట్టబడివున్నాయి. కవిసార్వభౌముని శ్రీకృష్ణభారతం కనపడింది. ఎర్రపెన్నలుతో గీటుపెట్టిన పంక్తి కనపడలేదు. నామీలా వాసుదేవశాస్త్రిగారి ఉత్తరరామచరిత్ర కొత్తకాయ కనపడింది. అది గంభీర రాసికీ గీట్లన్నాయి. ఒకచోట శాస్త్రిగారు "హాస హాస గదు" అని వాడారు. అది చూపించి, పువ్వుతూ "శాస్త్రిగారికి హాసగుధాతువు అర్థం తెలవదు. దాని ప్రయోగం అసలే తెలవదు. అయినా వుత్తరరామచరిత్ర తెలిసింది. అయితే: వారి రచనలో వ్యాపకాంకశబ్దాలు కుప్పలుగా వున్నాయి. తెలిసివుండే వారు వాటిని వాడారని నేను చెప్పగల" నన్నారు పంతులుగారు.

ఇట్లా నువ్వురాయమగారో ప్రస్తావన వచ్చింది. “ఇంకా ఇంకొకరు చేసేదే నాకు మాట్లాడే రసం చెబుతూ వుంటున్నారు, నన్ను. మొదటి గిరికి తీసుకువచ్చి శిల్ప రక్షాచేసి, ముందు పడేతాను.

మొదట గిరికా, ఇంక మొదట దారులతో అలా గట్టిగా తిట్టినట్లు ఉంది. మొదట, మొదట ఇంకా, మొదట ఇంకా కాకపోయినా విడిచిపెట్టి చనినగా మాత్రం వున్నాయి. ఇంకా మరో తొమ్మిది శిల్పం కనపడడం చాలా కష్టమయింది. ప్రతిపక్షంలోనూ అచ్చుపాగు కంటే పెన్నలుతో రాసిన భాగమే సాచ్చుగా వుంది.

అది మళ్ళీ యథాప్రకారంగా కట్టేస్తూ పంతులుగారిని చెప్పారు.

ఇద్దరమూ నుంచునే వున్నాం. “తమరు కూచోండి” అని నీళ్ళి దగ్గరికి లాగాను; కాని “నుంచునే మాట్లాడడమే నాకలవాట” అంటూ వారలాగే వుండి మాట్లాడారు.

“ఇటీవల వేను, శబ్దరత్నాకరం మరో ప్రతి కూడా కొని, తెల్లకాగితాలు చేసి జైండు చేయించివున్నాను; కాని యీ ప్రతిని నేను నా ప్రాణంకంటే యెక్కువ భద్రంగా కాపాడుకుంటున్నాను. ఒకప్పుడొక నన్ని నేతం తటస్థించింది. ఒక సందర్భంలో మరొకరిని పుస్తకాలతో పాటు ఇంకా కూడా పట్టుకొని రాజమహేంద్రవరం వెళ్ళాను. అప్పుడొక డాక్టరు చిలుకూరి నారాయణరావుగారి యింటో వెళ్ళి. అది పూర్తి అయ్యాక ఇంటికి వచ్చి చూడగా పెట్టెలో శబ్దరత్నాకరం కనపడలేదు. ప్రయాణంతోందరలో అది అక్కడే వుండిపోయింది. అది లేకపోవడంవల్ల నాకు మతిపోయింది. అంతే “అది మళ్ళీ నాచేతికి వచ్చేదాకా నేను భోజనం చెయ్య” అని నేను శపథం తాలాచును. ఈ సంగతి తెలుపుతూ వెంటనే సీతాపతి నారాయణరావుకి తప్పిగా ముచ్చాడు. దానికి నారాయణరావు “అవును. అది యిక్కడ కనపడింది. వెంటనే పార్కులు చేసి పంపేశాను. ఈనాటి సగం దారిలో వుంటుంది” అని బదులు తీరికొట్టాడు. అప్పుడు మావాళ్లు, బోధించి, బతి

మాలగా నేను భోజనం చేశాను. అయితే: ఈపస్తకం అంటే ఎంతో శ్రద్ధ యెందుకో మీకు తెలుసునా?”

ఇలా అడగడంతూ, పంతులుగారు, మరొక దగ్గరగా వచ్చి తమ కలం చేతులూ నాభిజాలమీద వేసేవూను తూ—మొట్టమొత్తం పలుకుతూ—

“మరిగి ఇంకా పిలుచి. గట్టిగా నమ్మండి. నీ సంగతి చెప్పేటప్పుడు ముందరగా, నీ సంగతి వేన చెయ్యాలి. అది చెయ్యాలంటే నేనెవరో వేన చెయ్యాలి. అది చెయ్యాలంటే నేనెవరో వేన చెయ్యాలి. ఇది నాయిచ్చిన స్వేచ్ఛేకంటా బరిగిదు. ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తుయొక్క స్థితిగతులు మీకు బాగా తెలుసు. జయంతి రామయ్యగారు దాని చిగుళ్ళన్నీ చదివేశారు. ఇప్పటికీ చదివేస్తూనే వున్నారు. అది పూర్తిగా గిడినబాటిపోయింది. దాని కింక యెదుగుబాదుగులు లేవు. అది యిక చిగిర్చదు. పుయ్యను. కాయదు. ఫలిం చదు. ఇక రామయ్యగారు ఆశపెట్టుకుని వున్నదల్లా సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు. దేశం కనిపెట్టుకుని వున్నది దానికోసమే. అయితే: అది శబ్దరత్నాకరంమీద యింపువ్రమెంటు తప్పనవ్వతంతం కాదు. సమగ్రం అంత కంటే కాదు. నిర్దుష్టం కానేకాదు. కావడానికి తగిన సన్నివేశాల కల్పడ లేనే లేవు. అది అచ్చులో వుందని తెలుస్తోంది. కనక యెప్పటి కేనా బయటికి వస్తుంది. నేను దానికోసం యెదురుచూస్తున్నాను. వచ్చేరావడం తోటి దాన్ని నేను ముక్కాచెక్కా కింద చితకొట్టేస్తాను. అందుకోసమే యీ శబ్దరత్నాకరం యింత జాగ్రత్తగా వుంచాను. దీన్ని అనుసరించి వెదుతుంది కనక అది, దాన్ని విమర్శించాలంటే దీనిమీద రాసిన నోట్లు చాలా అవసరం. తరవాత దీనిపని తీరిపోతుంది. ఇంతవరకే చేస్తేగాని కృతకాంధ్రంయొక్క దౌర్బల్యమూ, దౌర్భాగ్యమూ దేశీయులకు పూర్తిగా బోధపడవు. సిఘంటువు రాయడానికేలాంటివారు పూనుకోవాలో, వారి హృదయం యెంత విశాలమయినది కావాలో, సంకుచితభావాలతో పూనుకుంటే అది యెలాగ నిరర్థకం అయిపోతుందో, జీవద్భావను విడిచిపెట్టి నిఘంటువు రాయడం యెంత శవాలంకరణమో దేశీయులకు బోధ

పడడం చాలా అవసరం. ఏది జరిగినా యేది జరగకపోయినా నేనది మాత్రం చేసి తీరతాను. మీరు చూస్తారు”

పంతులుగారు రీమాటలు చెప్పడం వారి ముఖంమీద దివ్యతేజస్సు మెరిసిపోయింది.

తరువాత పంతులుగారు, కర్నీల్‌లో చేరబడి వాక్కుక్షణానికి చిత్తాన్ని సమాహితం చేసుకున్నారు. ఈలోపుగా నేను పలకమీద వాక ప్రశ్న రాసి వారి కందించాను.

నారచన లెంతో ప్రబలాటంతో చదివే ప్రియమిత్రులు, భావరాజు వేంకటకృష్ణారావుపంతులుగారు నాలుగైదు నూళ్లు నాకొక సలహా చెప్పివున్నారు; కానీ దాన్ని నేను తీసుకోకూ అంగీకరింపలేకపోతున్నాను. అయితే: ఇటీవల రామమూర్తిపంతులుగారికి రాసి యివ్వమయం పరిష్కరించుకోవా అనుకుంటూ—దీనినం దర్బంలో కూడా శ్రద్ధచెయ్యలేకపోయాను.

“రాశాను”

“కోనెడు దూరం”

“బాగావుంది”

“అది చూసి పొసిడు”

ఇలా రాయడం మంచి కాదంటారు కృష్ణారావు పంతులుగారు. “వ్రాశాను” “కోనెడుదూరం” “బాగావుంది” “అది చూసి బసిడు” అనకూడదా అంటారు వారు. “అసలు వ్యావహారికభాషను ప్రవేశ పెట్టిన రామమూర్తిపంతులుగారు మీరు రాసినట్లు రాస్తారా?” అని అడగడం అడిగారు.

రామమూర్తిపంతులుగారికి నేను రాసి చూపించిన మయం ఇది. “దీనిమీద పంతులుగారు రిలీ సెండ్ చేశారు.

“సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి రాసినట్లు రామమూర్తి రాయడు. రామమూర్తి రాసినట్లు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి రాయలీ? కృష్ణారావుగారిని మీ రిలా అడిగింది. నేనడగ మన్నా నని మరీ అడగండి. ఇందులో పున్న కీటు కేమిటంటే? నేను రాయ మన్నది శిష్ట

వ్యావహారికం. శిష్ట లందరూ “రాశాను” అంటారు కాని “వ్రాశాను” అనరు. అనకపోతే లోపమున్నా లేదు. నేను గ్రాంథికంలో పుట్టిపెరిగాను. ఆనాన యింకా నన్ను నడలేదు. పూర్వులు వ్యాఖ్యానాలు వ్వైరాలలో వాడిన శబ్దాలను వాడడమే నా కలవాటయింది. మీరు శిష్టవ్యావహారికాన్ని స్వీకరిస్తున్నారు. అది చాలా మంచిది. నీ సలా రాయకపోయినా మిమ్మల్ని ఆక్షేపించను. మీ రచనలలో చాతీయత వుంది. మీరు వాడే శబ్దాలన్న ఆ జాతీయత కేమీ భంగం కలగడం లేదు. “శిష్ట న్యవహారంలో వున్న భాష వాడాలి” అని మీరు జ్ఞాపకం వుంచుకున్నంతకాలమూ మిమ్మల్ని నేనే మీ ఆక్షేపించను”

ఈ సమాధానం కృష్ణారావుపంతులుగారి కిష్ట మవుతుందో కాదో నేను చెప్పలేను; కాని నాకు మాత్రం చాలా వుత్సాహం కలిగింది.

ఈ సమయంలో “పంట అయి” దని మాతృశ్రీ గారి దగ్గరనుంచి కబురు వచ్చింది. మడికట్టుకుని యిద్దరమూ భోజనాలగిరిలోకి వెళ్ళాము.

భోజనాలంతట మళ్ళీ మేడమీదకి వెళ్ళాము. పంతులుగారు ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి, తెలుగు వ్యైరాల వ్యాఖ్యాతృ భావల గ్రంథాలున్న బీరువా తెచ్చివారు. అందులో వున్న పన్నెండు భాషాతత్వశాస్త్రానికి, వ్యాకరణానికి, ఆయా వాఙ్మయాల చరిత్రలకూ సంబంధించిన గ్రంథాలు. నేను యాదాలాభంగా వాక సుస్తకం తీశాను. విప్పి చూడగా అది ఫ్రెంచి భాషాతత్వశాస్త్రానికి సంబంధించిన గ్రంథం. చాలా విలసయింది. ప్రామాణ్యం కలది కూడా నూ. అందులో వాక పేజీ అంతటా పెన్సిలుతో పెట్టిన కొంకిరిబింకిరితేలున్నాయి. ఇదే మని నేనెడిగడానికి ముందే, పంతులుగారు, వాటిని చూపిస్తూ యిలా చెప్పారు.

“మీరు, నాకుమారుడు సూర్యనారాయణ నెరుగుదురు. అతను కుమారుడు — ఏడేనియేళ్లవాడు—మీ రెరుగుదురు. రామమూర్తిపంతులగారిలో జరిగిన ఆధునికాంధ్రసభలో అధ్యక్షులవారి కేబిలుమీద కూచుని దీక్షి

తులుగారి లీలాసుందరి కథ చదివాడు. ఏం? బాగా జ్ఞాపకం.....? వాడు గీతాడు అగీతలు, నే నోనాడు దీక్షా నాక పుస్తకం చదువుతున్నాను. పక్కని కూచుని యెప్పుడు తెలిచాడో యిది చల్లగా గీసేస్తున్నాడు. నేను చూశాటప్పటి కొక సేతే నండిపోయింది. కాస్త అలస్యమయితే నురో సేతకూడా అయిపోవును. అయితే: నన్ను చూసి, వాడు, తెల్లపోయాడు. ఏం చెయ్యను? పుస్తకం గొప్పది. చేసిన పని కలిసిరాంది. చేసినవాడు మనసుడు. కోసం చెప్పింది; కాని వాళ్ళల్లో లీసం అయిపోయింది. చెప్పొత్తాను; కాని వేళ్ళు వాడి ముగియలు నవలించాయి. ఇంకెందుకూ? చిట్టచేత పోయాను. గడమిదే పోయాను. కళ్ళెర్రబెయ్యడం కూడా పడింది కాను. కా కొంతసేపటికి గాంధీర్వం తెచ్చిపట్టుకుని “శ్రీధర్మ పుస్తకం అంటే,—ఈ పుస్తకం చదివితే గోకులమీద కూడా పనివుంటుంది అంటే—అప్పుడు పుస్తకం మే చదువుతా అంటే అన్ని పనులు కొట్టను. ఏం? ఏమంటావు...?” అన్నాను. దీంతో వాడికి ప్రాణాలు కనుట బడ్డాయి. వెంటనే—వాడు చాలా చురుకైనవాడు అంటే. ఉచితానుచులు బాగా తెలిసినవా డవుతాడు. ఏమీ నడవేయలేదు. నుట పోయినట్లుగా నోడించి “చదువుకంటా” నన్నాడు. నానాశీర్వం నుటా గేమయిపోయిందో పోయింది. హృదయం అనంతముగ్ధమయిపోయింది. వెంటనే వాణ్ణి వొక్కిచూచి కొంతో తీసుకుని పూర్వమానే కరుణలతో “నెల్లి అమో” అన్నాను. వాడికి కూడా భయం పోయి పుస్తకం పాటి గింది. నెలకొని పనిగురుమా ముఖతూ కిక్కిరిస్తో యారు. నా చెప్పినదాని గురించినవా దగ్గరికి నచ్చి నప్పుడు “ఏమండీ నేను చదువుక నే పుస్తకం యిందులో వుంది కా? ” అంటూ వుంటుంది, నాకేమీ సందేహం లేదు. వాని అంతటివా డవుతాడు.

ఈమంటలు చెప్పాటప్పుడు పంతులుగారి కళ్ళలో ఆనందం సుదీర్ఘమయింది.

తరువాత మాక్క అరగంటదాకా ఆమాటా యీ మాటా చెప్పుకున్నాము. ఆనందంలో డాక్టరు పోచి

రాజు నైకుంతంపంతులుగారూ, కెంబావి శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు నచ్చారు. నలుగురమూ డాబామీద కూచున్నాము. పంతులుగారు వారికి నానంగతి స్వయంగా చెప్పారు. నేను రాసిని ప్రేమపాతం నంగతి యెత్తుకుని దానినిగురించి వారితో చాలా ప్రీతితో మాట్లాడారు. మరొకరితో పంతుల్లవా రిద్దరూ కచేరీలో పని వుండి వెళ్ళిపోయారు. రామమూర్తి పంతులుగారు చెప్పగా వారి నాకనే నేను పూర్ణోకి వెళ్ళాను.

నలుగురు యువకులు కొత్తగా చందాదారులయినారు. డాక్టరు పోచిరాజు నైకుంతంపంతులుగారు గిరిగి విరాళం యిచ్చారు. డా. భాస్కరరామచంద్రరావు (ఉల నభద్ర) వారెగారూ, కెంబావి శ్రీనివాసరావుపంతులుగారూ విరాళాలు వాస్తానం చేసి “వారం పనిలో పంపిణీ” చెన్నారు.

పొద్దు గూకింది. చీకటి పడింది. ఒకటి నచ్చాను. పంతులుగారు లఘువుగా ధలాహరిమూ, నేను భోజనమూ చేశాము.

మళ్ళీ యథాస్థానంగా మేడమీదకి వెళ్ళాము. ఎండరో పంటితుల ప్రస్తావన చెప్పింది. పంటిలుగారు, అడవితుల అప్రయోగాలు వినిరిస్తూ ఎంతో పిలనయిన పాశాలో చెప్పారు.

మాంటలో మాంసం తెనుగువారి దేశనే ప్రస్తావన చెప్పింది. ఎన్నో సంగతులు వెళ్ళిపోయాయి. ఈ సందర్భంలో పంతులుగారు హృదయవిధారక మైన మాట సంగతి సెలవిచ్చారు.

అది తలుచుకుంటే యిప్పటికీ వాళ్ళు జలదరిస్తోంది.

బ్రహ్మల దురాక్రమణం సందర్భంలో మనం చూసిన బౌద్ధాన్త్యంనల్ల—కాలగ్రెస్సుపై ప్రదర్శించిన చచ్చు బౌద్ధార్యంనల్ల శుద్ధాంధ్రసోదరీసోదరులు ను మారు మూడులక్షలమంది బ్రహ్మరాష్ట్రంలోకి లాగివెయ్యబడ్డారు.

దీనివల్ల వచ్చిన అప త్రేమి అంటే?

మనలో పాటు మెజారిటీసోకర్యా లనుభవించవలసిన మూడులక్షల తెనుగువారు బ్రహ్మల పంజాలో చిక్కు

కుని మైనారిటీలో పడిపోయారు. తద్వారా—యిక్కడ—
మనకి కూడా అరవలయెడట మైనారిటీ వచ్చింది.

ఇంకే కాదు.

దీనివల్ల మానధనులైన శ్రీరామమూర్తిపంతులు
గారికి, సమ్మి, ప్రాయం అంతా గడిపిన వూళ్లో—పది
వేలు పోసి కట్టుకుని యాభైయేళ్ళనుంచి కావరంపున్న
యింటో వుండే యోగం లేకుండా పోతోంది.

సంగ తేమిటంటే?

౧౯౩౬ వ సంవత్సరం ఏప్రిల్ నెల మొదటిరోదీని
పల్లాకిమిడిపట్నం ఓడ్రరాష్ట్రంలో చేరిపోతుంది. అయితే
పంతులుగారు ఓడ్రరాష్ట్రంవారు లసిపించుకోడాని కిష్ట
పడడం లేదు.

వారు నెలవిచ్చింది.

“కొన్ని గడియలలో ఓడ్రరాష్ట్రంవారు అలము
కుంబం దనగా, నేను, పల్లాకిమిడి విడిచిపెట్టి మద్రాసు
ప్రెసిడెన్సీలోకి వచ్చేస్తాను. అయితే పల్లాకిమిడి ప్రేషణలో
కైతెక్కను. పాతపట్నం వెళ్ళి, ఏటిలో న్నానం చేసి,
పల్లాకిమిడి మళ్ళీ మద్రాసుప్రెసిడెన్సీలో చేరే తప్ప లేక
పోతే ఆవూళ్లో—బతికివుండగా నేనా వూళ్లో అడుగు
పెట్ట నని కలకణం కట్టుకుని కైతెక్కతాను. అయితే
కైతెక్క—యేమాయా వెళ్ళింది? ఈవృద్ధాప్యంలో నా
కొన్నిడ సుఖంగా వుంటుంది? భావావశ్రమ చేసుకో
కుండా నాకేవూళ్లో అవికాశా లున్నాయా?”

పంతులుగారు తల వూపుతూ ప్రశ్నార్థకంగా
చూశారు.

నెలనే నేను, మారాఁకపేండ్రవరం దయచెయ్య
లసింది దని ప్రార్థించాను. “మావూళ్లో గౌతమి నేనీ
పల్లె పుస్తకభాండాగారం వుంది. మీకుమారుడుగారు
మావూళ్లోనే ప్రద్యోగంలో వున్నారు. తాను గోలు
గోలు క్రంది పుస్తకం పెద్దపెరిగాక చదువుతా నని
మాట యిచ్చిన మీ మనమడుకూడా మావూళ్లో

వున్నాడు. మీశిష్యవరమాణువులం మేము కూడా
వున్నాము. గోదావరి వొడ్డు కావా లంటారా, ఇన్నిన్
పేటలో వుండండి. విశాల మైన వీధులలో జనసమర్థం
లేని స్థలం కావా లంటారా దానవాసుగుంటలో
వుండండి, దీక్షితులుగారు పశ్చిమగడియలూ మిమ్మల్ని
కనపెట్టుకునే వుంటారు. గౌతమీభాండాగారం దగ్గర
కూడా చాలా మంచి యిల్లున్నాయి. మీయిష్టం. రాజ
మహేంద్రవరమే మీరు దయచెయ్యాలి” అని నను
మరీమనీ కోరాను.

పంతులుగారు తలవూపారు. బాగుందన్నారు. ప్రస్తు
తం అంతకుంటే మంచిది కనపడ్డంతేదని కూడా అన్నారు.

విశాఖపట్నంలో, కవిగా పట్టపు రత్నమహాశ్విన
సభలో వుపన్యసిస్తూ, సభలో కూచున్నవన్న డాక్టరు
పాలకోడలి గురుమూర్తిపంతులుగారిని, అగ్రావసరం
వున్న న్యాపతి సుబ్బరావుపంతులుగారిని సంబోధించి
నేనీ సంగతి చెప్పాను.

పంతులుగారి శుభం విన్నప్పుడు నిశలగా నాకు శరీ
రం అవశల అయినట్లయిపోయింది.

ఏమనుకుంటే నెంముందీ?

తెనుగువా శిష్యుడు భావదాస్యంలో మగిపోయి న్న
గౌరనం యెక్కంటడావున్నాడు. పామునోట్లో వున్న
కప్ప కబళించే దోమగా వున్నాడు.

ఆరాత్రి నాకు సరగా నిద్రవట్టలేదు.

మర్నాడు—యిరవైఏ అయిదో రోదీ వుదయం కుచి
మిది గంటలవేళ పంతులుగారికి సాదాభిందనం చేసి,
మాతృశ్రీనాటికి కూడా సమస్యారాలు చెప్పుకుని, అందు
దంపతుల దీవెలు శరసావహించి, ప్రేషణకు వచ్చి
కైతెక్కాను.

కైలుకూడా నాలాగే మందకొడిగా వుండి ఎనిమిది
గంటలకు పల్లాకిమిడిలో ములు దేరిన పడికొట్టాక
నాపడా ప్రేషణ చేరింది.

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

వెంటి నాగభూషణంగారు ఎం. ఏ.

ఒకసారి... పొరబాటు—

రెండవసారి... గ్రహపాటు—

మూర్ఖులై... అలవాటు!—

ఈ లోకన్యాయం గౌతమునికి అనుభవం లోనికి వచ్చింది. కేవలము వైదికుడైన ప్రజాపతి, ప్రజనన విన్యాసరూపక్రమానచేసే అవకాశములు చాలవల్లు, అంద చందాలు నన్నీ కుదించి కరువున బోసి, అహల్యను తయారుచేశాడు. సరస్వతీతో సంసారగోష్ఠితో, బుద్ధి రానడంచేత కాబోలు, ఈమారు కూతురిమీద కన్ను వేయడం నూనిచేసి, మామగారి అధికారం చెలాయించుదామనే కులాసాతో, గౌతముడికి కన్ను ధారపోశాడు... అలహూయి — అహల్య... అత్తవారింటికి వెళ్ళింది.

మనుగుడుపుల ముచ్చటలన్నా తీరకమునుచే, గౌతముడు మళ్ళా తపస్సులోకి దిగిపోయాడు. భార్య ఉన్నది కనుక—సమిత్తు శావరణార్థమన్నా బయలుదేరే అవసరం లేక—నేటి యోగసప్తలో వనలూ చేయూ కూడా ఏకించేసి... సస్పండుడుగా కూర్చున్నాడు. కాని—సరసనశివీకాసంలో, విచ్చిన వలపుసాలపుతో—ఆసహాభ కాలు ముడుచుకొని, కదిలి కూర్చోలేకపోయింది... దేవేంద్రుడు, దొరికిన అవకాశం వ్యర్థపెట్టకుండా—కొమారహరుడై, అహల్య అనాఘాత యాచనాన్ని—ధన్యంచేశాడు... సరిగా, సిద్ధవనాపనానకే, అక్కడ, గౌతమునికి కూడా, బాహ్యస్మృతి వచ్చింది; ఎదుట భార్య కనబడలేదు; వెదుకడానికి ఓషికలేక, నివృద్ధప్తి అసలాతో, కలయికెదకాడు. సనివాళ్ళాడుతున్న అహల్య—విడుదలకే, విడువలేక—వీడిపోతున్న దేని రాజూ!—గోచరించారు. ఇక—కొత్త పెళ్ళికొడుకుకు, కోడల అగతీదు. ప్రాకృతుడిలాగా—తన హుందాతన మంతా మరచిపోయి—అక్కడకు పరుగెత్తాడు. అడుగు నిలవడం వ్యవధాగా, ఇంద్రుణ్ణి శపించాడు: శచీపతికి, ఒళ్లంతా... అవే!... తర్వాత, అహల్యవైపు తిరిగి ఎదో

అనబోతున్నాడు. ఇంతలో, మామగారు—బ్రహ్మ—సత్యలోకంనుంచి, గౌతమాశ్రంలో, మనోజవంతో ఊడి పడ్డాడు. అల్లుడిని ప్రసన్నుని చేసుకోంటూ:—“బాబూ, చాలా కష్టపడి, తెలివి తేటలన్నీ వినియోగించి, ఇంత చక్కని అమ్మాయిని—లోకై కనుందరిని—తయారు చేశాను. కుమ్మరికి ఒకపడు, గుడియకు ఒకపెట్టు అన్న మాదిరి, నీశాచాయుధంతో, అంతా వ్యర్థం చేస్తావా ఏం? ఇంకో విషయం గూడా గమనించు:—

“వనడంపుం జగివా తెరన్ మధ్యయ రంభామోహన స్ఫూర్తి యూరుపులన్—మందగిలినీ సీతేభవిభుతీ రున్—దంతనంపత్తి విజిలినాంబు—తగన్, స్వవస్తు చయవిభ్రాతినీ, సురాధ్యక్షుడీ సనలామేకీన, నేరి కేలకినియన్...నాతప్ప గాక ఇంతయన్.”

—కనుక, నామీద గౌరవంపాటించు. అమాయకపు పడుచు—ఇదే మొదటి తప్ప. నీవు ఆగ్రహిస్తే ఏలాగ? రెండు మూడు పొరబాట్లు చేసినా, ఎదో సద్గుణపోవాలి గానీ!”—అని, ఈధోరణిలో, కొంచెం భావకవిత్వం మజాతో, కొంచెం లాలింపుతో, కొంచెం అనునయంతో, అల్లుడికి సచ్చజెప్పి, అది ఓపెద్ద తప్పకాదని బుకాయించి, కానరం మల్లా నిలుచబెట్టి—తాను చక్కా బోయినాడు!... అలహూయి, ఏమీ అనకుండా, వాచం, అమాయకంగా... తెలిసిచేసిన వనే అని తెలిసి కూడా, ... గౌతముడు, మామ మాటను మన్నించి ఊరుకున్నాడు, మెదలకుండా!—అహల్యకు, నెల మసి లింః వెలిసి కన్నది.....!

భార్యకు బాలింతతనం ఒడలిక తీరిన తర్వాత, ఓనాడు గౌతముడు సుముహూర్తం చూసుకుని, తన మీద కూడా, పంచబాణాల పదను పనిచేస్తుందని చూపించాడు!—మల్లా పురుడు పచ్చింది..... అడవిల్లకు—అంజన అని పేరు పెట్టారు... ఇంద్రుడి కొడుకును కూడా, ఎబ్బెట్టు లేకుండా, కన్న కూతురుతో కలిపి, గారా బంగా పెంచుతున్నాడు, గౌతముడు!

—బుతున్నానం చేసి, పూజా పుష్పాలని సమకూరుస్తూ, ఉపనసకాసారపరిసరాల విహరిస్తూంది—గౌతమ ధర్మపత్ని.....అప్పుడే ఉదయస్తూన్న సూర్యుడు—ఆమెను చూసి, మనసు నిలుపుకో లేక పోయాడు. తెల్లవాస్తూ, పిద్దిగీ వివరవృద్ధి భిన్నుడు కావడంచేత, పడుచుపిల్ల కంట బడటంతోనే, వెనుక ముందు ఆలోచించకండా—క్రిందికి వచ్చేసి.....

—మొనల కొంచెం బెదిరించి—అహల్య. బలాత్కరిస్తే పనుగులాడ ప్రయత్నించింది...కాని, చివరకు—ఈక్రోత్త అనుభవం, ఆవేశంలో, పులకించి, బిల్లిమరచి పోయింది!

“అత రతాంత తాత తన్నడై యినుడిలికి బెల్లియేగులాగింతయూ, స్వాంతపీధగని—యాడకు గౌతమిండచింది...”

—సూర్యుణ్ణి, గుక్కిరిస్తూకండా తిట్టేసి, శపించి... అతడు ప్రాధేయపడగా భావం చురుకు కొంత తగ్గించి—భావమోక్షం అనుగ్రహించి, నానాగలభా చేసి, వనిలపట్టాడు... భార్యను ఏమీ అనులేదు. మామగారి మాట మీద, ఈతప్ప కూడా కాచి ఊరుకొన్నాను, రవిని గట్టిగా దిబ్బాయించడంతో, ఆమె కూడా హడలిపోయి ఉంటుంది, ఇక చాలా జాగ్రత్తగా—ఎన్నడూ చిరుతించి ఆనవడికుండా ఉంటుంది—అని అనుకుని:

—అమోఘ తేజము వృథా అయిపోతుందా?... ఈమారు, సకాలంలో...సుగ్రీవుడు ఉద్భవించాడు!

ఇద్దరు పరాయి మొగపిల్లలూ, ఒక స్వంతకూతురు?—కాని, గౌతముడు ముగ్గురినీ సమానంగా, అరమినితేకుండా చూసుకుంటూ, హాయిగాఉన్నాడు... అహల్య, సాపుగామారిపోయి, మనసు పీల్చెనంతవరకూ మూర్ఖుణ్ణి, వెనుకటి అనుభవాలు తలచుకొని పులకరించిందా, భక్తితో, ఆపేక్షతో, పెనిమిటిని అనుసరించి ఉన్నది.....

ఇంద్రుడికి, తిరిగి ఆమెమీద మనసు పోయింది. కథం తెలిసిఉన్నా, తప్పకైతే ఫర్వాలేదనుకున్నాడు...కనుగోనే, తిరిగి ఆమెను లోబరచుకోవచ్చునని అనుకున్నాడు...కాని, పదేపదే కబురు లంపినా—లాభం లేకపోయింది. మనుసులో కోరిక ఉన్నప్పటికీ, ఇక ఎన్నడూ ఆలాటిపని చేయకూడదని అనుకున్నది అహల్య...

అసలు, బెదిరిపోయి ఉన్న దేమా—బప్పుకోలేదు. నిరాశించినకొద్దీ శతమఘునకు—రెవరెవ మరీపాచ్చింది. మంచిగా సం దేశమంపితే సమ్మతించసపుడు,— ఏ ఉపాయంచేతైనా సరే లోబరచుకోనలెసనే ఎన్నగంతో, అర్ధరాత్రాన తొలిజాము కూతకూసి—గౌతముడు స్నానార్థం వెల్లి న తర్వాత, నిదురమబ్బుతో, సరిగా గమనించకుండా, ఇంటి యజమాని కదా అని, నిశ్చంకతో—ఒదిగి బప్పుకున్న—అహల్యను.....

కొంత తడవకు,—ఎవో, ఏమిటో తెలుసుకొన్నది...కాని ఏంచేస్తుంది. తలననితలంపుగా కలిగిన అనుభవానికి సరవశ అయింది...భర్త సప్తాడేమా సనే భయంతో, తొందర తొందరగా ఇంద్రుణ్ణి—సాగనంపి— ఏమీ ఎరుగనట్లు నిదుర పోయింది!

కాని, వాళ్ళ చిన్నకూతురు అంజన, ఇదంతా గమనిస్తూనే ఉన్నది. బ్రహ్మవాద్యయైన గౌతమావత్యం కనుక, వాచాన్ని కప్పిపుచ్చలేక,—తల్లి రాసడంతోనే అంతా చెప్పేసింది...అతను మండిపడి, భార్యను శిలవ పోమని—శపించాడు...

పును అంతర్యత్ని అయిన అహల్య—తాను తెలిసి చేసిన తప్పుకాదని, అంతా ఇంద్రుడి కాపటకమని, చెప్పి, మన్నించి అనుగ్రహించమని, చాలాదీనంగా వేడుకొంది: కాని, అతడు బప్పుకోలేదు...కన్నీటిబాలుతో, గాఢనికంతో—కన్న పసిపాపని, గౌతమునిచేతుల్లోకి అందిచ్చి—మిగతా పిల్లలతో బాటు సంరక్షించమని చెప్పి—తాయుగా మారి పోయింది!

“శతక్రతుడు...శతానందము లొంది పొంద, జననం బితడొందుట”—శతానందము—అనే పేరు పెట్టాడు, మహర్షి, ఇంద్రుడి కొంజో కొనుకుకు—

—కావలసి వరించిన భార్యనే, అలా చేసినప్పుడు, ఎరువు తెచ్చుకున్న కుటుంబ మిత్రం మిగులుతుందా? ఆడపడచును, తోడబుట్టినవాళ్ళు శపించారు. వాళ్ళని

గౌతముడు శపించాడు!...అంతలో—ముగ్గురిపిల్లలతా
లుకు బాధ్యత—విడిపోయింది. మిగిలిన పసిపాపను—
శతానందుణ్ణి—జనకరాష్ట్ర దగ్గర కొలువుకు కుదిర్చాడు.

చేతులు జోడించుకుంటూ, వెనుదిరిగి చూడకుండా,
హిమాలయం వేపు దోవతీశాడు, యశాయకీ. తీరికగా
కూర్చుని, రాముడు ఎప్పుడు అనతిరిస్తాడా—తాను తిరిగి
ఒక యింటివాణ్ణి ఎప్పుడోతానా అని, తహతహలాడిపో
మొలలుపెట్టి ఉంటాడు, ఎహశశ, కమ్మకొన్న క్రోధ
జ్వాలలు కొనులు ముడిచిన తర్వాత!...నయమి ప్రవరు
డైనా, గౌతముడు మాత్రం, ఈ విషయంలో సామాన్య
గృహస్థులాగానే ప్రవర్తించాడు!

* * * * *

(౧) శాపం తాకిడికి నొప్పిలతా చిల్లులుపడి, శతా
నందుడు, తిరిగి స్వర్గం చేరుకుంటేమిట మొగమోడి,
గౌతమాశ్రమ పరిసరాల్లో తలదాచుకునేందుకు చూశా
డు. కాని, శుద్ధ బ్రహ్మచారుడైన శిష్యులందరూ, ఈ
దృశ్యాన్నిచూస్తూ చెడిపోతున్న సంగతి మహర్షి గ్ర
హించి, అక్కడనుంచి సాగనంపాడు. బలవంతాన—అశ్వ
నులచేత వలసిన చికిత్సచేయించుకో మని.

(౨) వాల్మీకిరామాయణం ప్రకారం, గౌతముడు—
అహల్యను జూయి వివాహం—శపించలేదు. సూపం
మారలేదు. కాని శాపంశాన, ఎవరికీ కనబడకుండా,
ఆ దుష్టులో అక్కడే పడియున్నది.

కాని పద్మపురాణంలో—“సాతతస్తస్య రామస్య

పాదస్పర్శాననృహత్యనః—అభూత్స్వరూపావనితాసమా
క్రాంతా మహాశిలా” అని స్పష్టంగాఉన్నది. రామా
యణ వ్యాఖ్యాతల అభిప్రాయాలుకూడా—ఈవిషయం
లో—పరస్పరమూ విరుద్ధంగా ఉన్నవి.

గిరీశబాబు “పాపాణి” లో అహల్య—మనిషికాదు,
మనసు తాయి అయిందని విచిత్రంగా నిరూపించాడు.
మాతృత్వసిద్ధి—స్త్రీ స్థితికి ఎరమావధి—అనే సిద్ధాం
తాన్ని ఆధారంగా తీసుకుని, కాని అహల్య చీకటి
తప్ప—బుద్ధిపూర్వకంగానే చేసింది—అని ఘట్టిగా అన
డానికి వీలులేదు... రెండునాల్గు ఓడిపట్టి ఊసుకొని, చివ
రకు ఏదో ఘట్టిమునిగినట్లు—శాపాయుధం ఝళిపి
చిన—గౌతముని చేతకూ—ఆట్టే అర్థంలేదు.

(3) వాల్మీకి రచనలో—అహల్యకథ ఇంత విపులం
గాలేదు. ఇంగ్లండు అంటువరచిన—ఒకమాలేసని
ముక్తిసరిగా చదవటమేసినాడు: పైగా, శతానందుడు—
గౌతముని బెరసుడనకూడా—రామాయణోక్తం:—
“అహల్యా యైశరీ”—అనే విశేషగూఢపం ఇంద్ర
పర్యాయంగా—బ్రహ్మణములలో—ఉన్నది. కాని,
అహల్యకు తేత్రవిశేషమనే అర్థమే అక్కడ అనునది
చేసి. అదీకాకుండా, వైదికుల ఇంగ్లండు—శతమన్యువు
కాని, శతానందుడు కాదు.....

* * * * *

అహల్యకథ అంతా విపులంగా— సమీరకుమార
విషయంలో ఉన్నది!

శ్రీహర్ష, శ్రీనాథ, నైషధములు

ఉభయభాషాప్రవీణ దువ్వూరి

ఇరవయ్యలలోకప్రసిద్ధత, ఉభయులుపొందినది వాగ్దేవతయే.
కాని “మఖేమఖేనరస్యతే” అన్నది పైకవివలంకలయందు
లింగించుచుండును. ఇందొకన గీర్వాణభాషాయోమమతల్లికి ముపు
త్రులు. మతియొక రాంధ్రపీఠరాణి గర్భశుక్తి. ఉభయులును సమ
కాలికుల వల్లప్రభాకేశుషీ విశేషముచే దలంబువలెనేనవారే. పవిత్ర
వలంకలక్షణనే ప్రబంధమాపమన రచించి యవగృహితామృతమును
భూలోకపహృదయకేదారముల వర్షించిన రెండుజలదమురీతి. బ్రతు

సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

కుడిమలులో “అశ్వశేషముషీయానమానమత్నామి” అని యహ
యకర్తృముగా నిరాదంబరమూర్తియై స్వర్గపథమును తొరలుడిస
వారొకను. “కవిరాజ కంఠంబుఁ గొగిరించెనగదా! పురపేధిసెను
రెండపొగడదండ” అని పొక్కి యశ్రుభావముతో, చూచి
దిక్కులేక, బిగిసె యిరువపంకలతో నవరపురి కరుణించిన వాలో
కరు. ఎట్లున్న నేమి! తమజన్మసార్థక మొనరించుకొన్నార. తండ్రి
నారు. తేతోగోగమన పెన్నటికైన నీ రెండురిక్కులును కన్ను!

నవనీ సాహసి ! కర్మయమాను”
 ఈ పుణ్యక్షేత్రా నేద్రానిని మానెను జాలదాగుండెడిదే. మఱి
 యు నానెవర్యశులం నాకేమని కొలెనున బిడ్డంపదబోయిరి. ఆపు
 డెలెనుడు నానెను నిట్లు ప్రస్తావించెను.....

“కానిం దేమి కేవలం ? కిమిని నుండి

నవనీసలరాని మునివోలే ! నాకేమును”

ఈ ప్రశ్నకు సమాధానము వెంటనే రాలేదు. ఇంద్రుఁ డడదే
 పనిగా నామని నడిగినాడు. వాని నన్నిటిని శ్రీనాథుఁడు పున
 రక్షి ట్టలేక తెనిగించినాడు.

“అంతట డివ్యప్రకాశం

దా రామార్థమున సుధి ! సుతలెన్నునన్”

ఇందు “కేదారామానందము” అన్నది “వైరావిద్యలనే గమ్యము.
 ఏమని నెఱవ్రాచుచు వున్నాడు. గమ్యసాధనము నూలదేవనంధము
 దానినిగొల్ప వున్నది. దానివారు రాజులు. కిమికి ప్రకిరణమందే
 యునుమలలో చునినామలలోను, గూర్చి యిందున దేవుని
 చున్నట్లు తేలుచున్నది. కేదారా పునరుత్థమనకే సేవ. దీనివనక
 మఱియొక ప్రకారముగా

“వైరాకొ మాన్యమునందును ! నివృత్తురాని మనోనిర్భయశుం

దాల సమానులైచునన్ ! నాధునిమాటలు” అ ౩-౧౦

ఈ ప్రాసెను. ఇందును మిగిలిన పాదములలో “యుదమునఁ
 జన్మిం” అని పోలేమునో తెలుపకదానికే పునరుక్తిమిగిలినా ! ఇది
 శ్రీనాథుఁడు తేల్చిపెట్టకొన్న తెలియ, ఆ తెనుపదలనే మరల పున
 రక్షిం

“అనుభవతాపద్యమునందుగలభూమల ప్రార్థి.....

.....నాన్యభంగమున సేవజరుచుచున్

.....కొలను మా భవంబులందుతా

భాగ సమాప్తినా ప్రకటించెను గునిర్మము నాధువోర్తమున్”

అ ౩-౧౧

అని మఱి చుట్టెదవర్తించుగా.....

“అన్యభాగ్యులై యేమాకొనా

నభవేపుడురాని పుష్పం బుద్ధిముల....”

అని మాడెదలించి నాడినాడు. ఇది యెనిమిదవార్తమున బాగు
 గా గలదనెను. ప్రభువర్ణమిందు సేమియు లేనపుడే దివివర్యా
 యును. తలకెందనదే దేవుని శ్రీనాథుఁడు గమనించలేదు.
 ఇప్పుడి యప్రసాదమునైతే బాధన ప్రాసినవారగా నాకుఁ
 దొడెను.

అదియు ద్విప్రయోగాన్నిగూర్చి నవయంక నవనోపాలంభముఁ
 కేయుదు.....

“కామ ! నాకేట్టిది మనః ! కార్యమెరిగి

భవముల నుచి నాయుధంబులుగఁకేసె”

అ-౧౩

అని యొకమాట వ్రేచెను. ఆ వెనుక మరల

(౧) “రమ్యభూమాణిమీ యాగ్ర ! మామౌరిగి

(౪) విరుల నీకాయుధములు గావించినాడు” అ-౧౩
 పై యప్రసాదమునే ప్రాసీయున్నాడు. ఇట్టివికను జూప
 వచ్చును. ముఖ్యముగాఁ దాను ప్రజ్ఞ చేసి యుండుటచే నెట్టివి
 రాకుండ ప్రాయవలసిన బాధ్యత శ్రీనాథునిపై నున్నది. ఇట్టివి శ్రీ
 నాథుకార్యమున తప్పకపులు.

(౨) అలంకారభూషణము.

అనఁగా మాలమునఁ గల యలంకారయత్నశ్లోకములను విడి
 చిననో నీ ప్రజ్ఞ ప్రంశపై నెదన్నమాటే. అట్లుని హృద్యములు
 కాని వానిని యననము లేనివానిని విడిచిన విడువవచ్చును. కాని
 తెందుమాడలంకారములందైన శ్లోకములను త్యజించుట చింత్యము.
 అందు మఱి నొప్పేమునుగూడ కానరాదు. చూడుడు.

“అనుభవభూమిలట నట్లనోచితైః” స-౧౨౯

“మహానాన్యభాగ్యుని చితకరైః” స-౧౩౦

ఇందు సమస్తవర్ణరేక శ్లోమాలంకారములు గలవు.

“విర్యవచ్చుచులకా ముతేనుమః” ౧౩౧

ఇందు సామన్యవోర్తేయాలంకారము లన్నివి. ఇట్లే ద్విత్వీయ
 మన ౭౭ వ శ్లోకమున ననుప్రాసానాయోగ్యుడై సమాసోక్తి
 రూపకాలంకారములను, తృతీయమున అర్థశ్లోకమున ధ్వనిసమా
 సోక్తులన్ని, అర వ శ్లోకమున ఛోపమాత్రేయ వర్ణరేకములు
 నన్ని, చతుర్థమున ౧౩ వ శ్లోకమున నుత్తేయోగ్యుడైయున్న, ఇట్లే
 నల్లలన్ని రితియందు చలంకారములగల శ్లోకముల పదవర్తంపలేదు.
 వీరికర్మము ప్రాసీ రత్నవలంకారములలోని యుదములు వెలడిం
 చిన విస్తృతమగును. వీనినిట్టి నీరు యలంకారభూషణం మెంత
 పటిమ సమపిడినో సర్వానియు లాభింకునుగాక.....

(౩) బొచిత్యాదరము.

అనఁగా నీ యాచిత్యమును భాగ ననుసరించియు శాస్త్రాల్లిక
 నుచి భేదముల ననుసరించియు సభ్యత ననుసరించియు గూడ నుం
 డును. ప్రకృతమున నలంకృతిగ్రంథమును పదిమందికి మహోధమును
 దీనిని “చెంగింపుచున్నాడు గానక సాధ్యమైనంతలో” అనన్విత
 గలిగియుండవలెను. దానికిగాను శాస్త్రవిషయములను అత్యంత
 నలెను. అవి కేవలం సామాన్యముగాఁ దమ పాండిత్యవ్యక్తనారము
 దమగ్రంథములందు పని జరించుట మామూలు. మాఘుని కితివా
 లవధమి దీనికి తార్కాణము. సర్వసామాన్యములందే పరియున్న
 భాషాంధికకందుమయే ముఖ్యదర్శముగ నిడికొన్న కేవలప్రజానాని
 కిదవలెను. శ్రీనాథుడట్లు గాక తెనుగుప్రత్యయముల తేర్చి
 వర్తించినాడు చూడుడు.

“ఇహకముషి పృథ్వాశంసి కింకరూప

ప్రనియమితవాచా వాయస్వేనవేషపుష్ట

భాణభేదగళాక్షే తారస్థానినాకా

వినిహితమేవానాత్మకః కోకిలోధూత్” ౧౪-౧౩

“ప్రాతఃకాలము వాయవంబున పశ్చిమోక్తాశ్రుంబులొ
తారత స్థానము చెప్పుదెన్సి..... శోకిల
ప్రాతఃవిశ్వేంద్రహీతహీయసి.....”

ఇది వ్యాకరణశాస్త్రపరిచయమున్నవారకే గోచరములు యా
పైని సంతోషమున్ను గాని సామాన్యులకు యిటులు జరియదు.
ఇట్టికి మఱొకటి,

“త్రైలోచనామిత్యనర్థజ్ఞానం రాజసంపదిహస్యతాం
ఇతిత్రైలోమాగా రాజసంపదిహస్యతాం”
“యామిత్రే తేత్యనర్థజ్ఞానం మమరశేష
రాజసంపది హస్యతాం” రహితమాంసి
త్రైతమాగాత్వమిగతే” ద్వాపరేణ
రాజసంపది హస్యతాం” ప్రభుమమసి”

ఇట్టి మహావేదాంతము నల ద్రులుగొట్టుకొన్నను చెలియదు.
కళ్యాణకళ్యాణపాకమున కిది యెంతమాత్రము పనికిరాదు. మఱియు
“అస్తివాన్యభారం మస్తికమాపలం
ఋష్టిర్భువలం మస్తికంప
మస్తికీయస్తి” వార్తమస్తి వ్యధం
మస్తివాంఛమయ్యే” నపుడు రతము”

ఇందు మూలమందు కన్న శ్రీనాథుడొనర్చిన ప్రస్ఫురత యేమి
యూరేడు. ఇట్టిదొక యందమని యాతని యాశయము కాఁబోలు.
వీనిని యనుచితములని పరిహరించిన చాల బాగుండెడిది ఏమియవ.
విషయమా! యనవచ్చును. భాషా! కలుపు. తాను వ్రాయునది
శృంగారపదభూర్వైషేషముగాన నిట్టి వుండక తప్పదని యాతని
యూహయేమో! ఇట్టిది కావ్యోత్సాహంజకమని శ్రీనాథుని యభి
ప్రాయముకాదు. ఇంక

(4) శబ్దాను సరణము

అనఁగా మూలములోనున్న శబ్దములనే యనుసరించి సాధ్యమైనంత
జూతు మాధ్వరేక శ్రోత్రపదములఁ జూపవలయుండుట. ఈ మూల
స్వభావసరణము శ్రీనాథుఁడు బాగుగాఁ జేయలేదు. ఏమందురా?
దు, మ, వ్ర, లు. ప్రత్యయములు జీర్ణ దానిలోనున్న సమాసము
లను సమాసములే వ్రాసినాఁడు. ఒక్కొక్కమున నీ శబ్దమున్న గాని,
యా యందము, దానిలోని ద్వని, దానిలోని భావాబోధము
మఱియొక శబ్దము కలనఁ గలుగదన్నచో నట్టివానిని విడువఁగూడదు.
అందుగాని రెండుమాడు పాదముల నొకటన్న సమాసములఁ
దప్పక యట్లే యుంచుట సమరసము కాదని నాయూహ, దీనికి
గోడుగా నెర్రము కులభముగాఁ జెలియని వానిని తప్పుక మార్చవలె
న. శ్రీనాథుఁడే రెండువిధములుగాను నడువలేదు. చూడుడు...

“అత్రాంత శ్రుతిపాతభూతరసావిద్యారథభూరస్తవా
భవ్యదహ్యమభాషువిష్ణుతనవస్వర్గక్రియా కేలిసా”
దీనికి...

“నేకాభ్యాస విశేషభూతరసనా విద్యారథభూరస్తవా
సాద్రచ్చ్యమభాషువిష్ణుతనవస్వర్గక్రియా కేలిసే”

ఇందు చిహిత్య శబ్దవిభక్తి ప్రత్యయముండుదక్కఁ ప్రస్ఫురత
గానఁడను.

“గమికర్మకృతనైక నీవృత్తి” దీనికి “గమికర్మకృతనైక నీ
మృతుడనై” అని తెనిగింపు. అనఁగా “మృతులు” అనెడి క్రియ
నిట్లు ద్రావిడ ప్రాణాయామమువలె జెప్పినాడు. ఇట్లే “గమికర్మ
భూతనానానదీ” అని మరల చెప్పెను. “సదనత్యంశయ గోచరో
దరీ”-“సదనత్యంశయ గోచరోదరీ” అస్తివాన్తి విచిత్రానామే
కుకాలోదరీ “స్వోదరైకభృం కార్యకదర్యం” “నిజోదరైక
భృంకార్యకదర్యత” చటుకాకు విడంఁకు “చటుకాకు విడంఁ
ము” పంకసంకరగర్భితమర్థం “పంకసంకరగర్భితమర్థము”
ఇట్లున్నవి. ఇందు కొన్ని క్లిష్టసమాసములైన పద్యక్రిందక విడిచి
నాడు. ఇదియే శబ్దానుసరణమనియు శ్రీనాథునికి మూలము పై
నున్న యాదరముచే వానిని యథాప్రకారముగానే యుంచితేనె
ననియు పైపద యభివర్తము. అట్లయిన తెనుగు ప్రత్యయములఁ
జేర్చుచు నున్న దున్నట్లుంచిన మఱింత గూఢమగునా? “స్వరభాషా
ద్యయం” అనుటకు “స్వరభాషాద్యభాషానాం” అని నంతనే
యీ యాదరమైన పొడిగింపు దోషమనిగదా మనలాక్షణికుల కాస
నము. అట్టితఱి “వెల్లుట” అనుటకు “దులు” గమికర్మకృత” అను
పొడిగింపు దోషముకాదా? ఇట్టి మక్కిక మక్కిలు ప్రాండక
మార్గమును పాడుచేయును. ఇంక.

(5) అనాచిత్య పరిహారము

అనఁగా మూలమున కథాభాగములలోఁ గాని, రసపోషణమందు
గాని యనర్థములున్న వానిని సంస్కరించుట. కథాభాగమును
దురముచేయు వెల్లికర్లనలు తప్పు. రసపోషణకై యసందర్భపు
పోకడలు పోవుట మంచిదికాదు. కథాభాగమున నీతఁ డచ్చటచ్చట
చిన్న మాధ్వలు చేసినను రసపరవశత్వము మోటుమాటల పరికించి
నది. ఇందుల కీతని శృంగారమును పరికిరించినచో వసవ్యముగా
నుండును. అసలు శృంగారనైషధమహాప్రాసాదమును వ్రసెలల
తోను, నూగుండుములతోను రవ్యముగా నిర్మించివచ్చుడు, పైపద
ముల విషయమంత చర్చనీయము కాదుగాని యుచ్చరించుటకైన
వీలులేని గుహ్యంగోరసము చేయట రసాభాసముగాని మఱొక
కాదు. ఇచ్చట మూలము నెంతమాత్రము నీతఁడు సంస్కరింపనే
లేదు. చూడుడు.

“ఏకేకాక్ర మహాహారాంకముచే” నీయందువింభాస్యహే
లాదర్పంబునఁ విప్పలచ్చదము గెల్పంగాఁ దలం చెం జూచి”

ఆ. ౩౧౯౩

మఱియు కలియనుచులచే శ్రీసార్థుఁడు నుడువరాని దుర్భాష
లాడించినాడు. దానిలో గొంతభాగము విడిచినను “సర్వకాల
మైధునము మంచిది” పరదారసంగమము తప్పుక చేయవలెను. అను
నదిగూడఁ జెప్పించినాడు. చూడుడు—

“బుద్ధియెనయట్లు ! భోగింప నేర్పుట
సాగ్రహేనబోధి నశ్యమతము”

అ 2-౧౫

“సౌఖ్యములైన పరదార సంగమాది
పనుల నే చేయుఁ దోపిన భంగిజనులు”

2-28

ఇట్టి యనుచితమే యందుతో? యుచితమే యందుతో? తలం
చుడు, ఇవి యిట్లుండవచ్చు...

“యజమాన ప్రమదావికస్వరధగన్యస్తాశ్చ కీర్త్యుర
ధ్వజదండంబు,.....”

ఈ వక్రన వినినంత నే గుండెలు పగులుచున్నవి. ఇంత మొండికి
తో వ్రాసిన మహాశక్తు లిచ్చటి కెవ్వరునులేరు. ఇట్టి మూలకాయని
లోటుల నీతఁడు సవరించి కావ్యత్వమును నిలఁబెట్టుకొనవలసినది.
అహ! ఇట్టి దుశ్శిల్పము చేయుట కావ్యము?

“కావ్యం యశశ్చైత్యతే వ్యవహరవిదేశితరక్షితయే

సద్యః పరనిర్వృతయే కాంతాసమ్మితతయోపదేశయతే”

అని మహాశక్తు రెండఱో ఘోషించినారు. పైధర్మములలో వేనిని
సాధింప నిట్టిబాతుల బుంగలను జేర్చియున్నాఁడో గదా! ఇట్టి
వానినిఁ జిట్టి యీ ప్రజ్ఞ యెంతవఱకుఁ జెల్లించుకొనెనో సహృదయుల
కదా!.....

(6) రసపోషణము

ఈ విషయమున గూడ నీతనిదృష్టి పరిశక్తమందలేదని కొన్ని
చిన్న ఘట్టములవలనఁ జెలియును. ముందు దమయంతిని స్మరించు
టలో సిగ్గులెల్లలు లేని చానివలె పలికించి రసదృష్టి తగ్గించుకొన్నాఁ
డు. హంసచే నిరుదవిపద్యములలో నలుని గుణగణముల వర్ణింపించి
యాతనికి నీపై విక్రుల-టమగు ముగ్ధ-నగలదని చెప్పించి పెంటనే
నలుని నేను పెండ్లాడెదనని దమయంతిచేఁ జెప్పించినాఁడు. మఱి
పరిచయమైన లేని మహారాజును ఈడువచ్చిన మహారాజుకూతుగు
వరించుట యుగఁగానే మాటలలో నట్లు లేలిపోవచ్చునా? ఆపూ
డెంత సిగ్గుచాటుపడెను!! ఎట్టి మాగిపోమట్టవలెను!! శ్రీనాథుని
దమయంతి యిచ్చేయియు నెఱుఁగెను. అట్టిపనులకు మధ్యగర్భము
సఖురార్ద్రుండవలెను. నాయకమార్గముచూపకపోవముల జూపుట
రచ్చ ముట్టాడిన రసధంగమే. ఈసందర్భమున కొదవానుని పార్వ
తి, పెండ్లిమాటలు జగగుచున్నప్పుడు ప్రముగ్ధభావముతో నున్నది...
“లిలాఁ మలభేతాణి గణయామాస హార్యతో” అని పెడచెబితో విన
చు వినువానివలె నటించినది. శకుంతలకూడ ముందు శృంగారలజ్జను
సాధ్యమనుపొంది దుగ్ధుంతునితో సంగత్యము సమీపించుచున్న
కొలఁదని దొంగకొవముతో “యువామహేనోకిమహిష్కృదయే కృ
త్యామంశయేథేన యువయోగ్యచనం క్రోహ్యమి” అని యిది పెడ
మొగముతో సఖురార్ద్రము మందలించినది. ఆ వెనుక దమయంతి
వలె సహమిష్కృతమున “కాశ్వం విసర్జితశ్చస్యతాద్రవ్యస్యచా” అని
గొరతుతో చెప్పినను చూడుమని గదిమినది. రసదృష్టి యగ్నిటిది
గదా!! శ్రీనాథుని దృష్టి పైసందర్భమున హంసదూత కృత్యనిర్వ

హణమునందే ముగ్ధము రద్దారా నలవర్తనమునో కావచ్చినదిగాని
దమయంతిచైత్ర తిరగలేదు. మరలహంస, సందేహావారజార్థము
తప్పక పెండ్లాడెదవృత్తాదా? అని యడుగఁగా అ ౨-౬౯-౭౦.
పద్యములలోఁ బ్రమాణముకూడఁ జేసినది. ఈ ఘట్టమునకుఁబ్రాజ్ఞ
“రాకరాక వచ్చిన యీ సంబంధం ఎక్కడఁ బాటిపోతుండోరా
బాబూ” అని దమయంతి తొందరపడినట్లు కనుపించుచున్నది.

ఇంకను విరసముగా కల్పించిన కొన్ని విషయము లందమున జెఱచి
నవి. మచ్చునుకు రెండుమాడుడు. నలుని కేరీనమందలి సరస్సులో
మూలమునలేని “సమిష్టిమంగిలంబునీకురీర మత్స్యకచ్చప మకరనికర”
ములను క్రొత్తగాఁ జెప్పిపెట్టినాఁడు. ఇంక నా చెఱువెంత వివర
యోగ్యమో? గమనింపుడు. సముద్రములో నిలువలేక సమిష్టిమంగి
లములగుడ నీరని చెఱువలలోనికి వచ్చినవికాబోయి. ఇది స్వభా
వముగా లేదు.

మఱియు హంస నలుని సమీపించి యాతనితో మాటాడుటకు
ముందుమాటలను

“భవితావచార చాభుచేత్తదపి శ్రవ్యమిదం మదీరితం

ఖగవారియమత్యతోపికిం నమదంధాస్యశీరగీడు” అ-౧౫

అని చెప్పినది. దీనివలన నా చెప్పెడునది నీకు హితమేయనియు
నేను పక్షిజైనను మనుష్యవాక్కు-తో మాటాడఁగలననియు, నీకు
హితపు చెప్పెదమంటిని గాన నది ముదము నిచ్చుననియు, కావున
తోసివేయక వినువలెననియు, ధ్వని. ఇయ్యది శ్రీనాథుఁడు విడిచి
నాఁడు. దీనివలన స్వాభావికము చెడినది. పక్షి మనుష్యభాషా
ములు మాటలాడుచుండ నలనుకేమియును శంకయే కలుగలేదు.

మఱియు నసావ్యుక్తకల్పనము గూడ శ్రీనాథుఁడు ప్రయోజి
చినాఁడు. అ ౨-౪౩ పద్యము. అ ౨-౫౨ పద్యము. ఇందు మొద
టిది పురవర్తనాసందర్భమున మహాస్థగర మప్రయోగించినాఁడు.
రెండవవానిని దమయంతి స్వయంభవ స్థలమునకుఁ బోవునపుడు సఖు
లగుడఁ బోవుచు చామరములచే విసర సందర్భమును మహాస్థగరగా
జెప్పినాఁడు. ఇచ్చట నిట్టియోజనముగలవిప్రయోగించుట కూడదు.
కవిత్వయము వారిట్టి వృత్తిముల వీరసంఘటములందు గాని యితర
మగు చోటులవాడెను. ఈ గమనిక శ్రీనాథునిలో లేదు.

ఇక సపదససహసములుగూడ లేనలేము. వేదము చదువు
కొనెడి బ్రాహ్మణుల వర్ణించుచు బారెడి సమాసము పెట్టినాఁడు.
విరహభావముచే బాధపడు నలునిచేగూడ “కాలాంతఃపురకామిన్
కుచతటి” అని ప్రారంభించి డబ్బలలాడు పదములతో సమాస
ములు గుట్టినాడు. అయ్యనలో నలుడు మహాయోధునివలె నటించు
చున్నట్లుండెను. బాధాజనకపనులశేషమున కత్యంతకేశరపదసంఘ
టన మనవరమేగాని సమాసస్థిమిచ్చట రసధంగమును గలిగించినది.

సమాసముల పెండ్లికడ కవిత్వమువారణలనుండి గ్రహించెను.
కాని వ్యర్థపదములు కుప్పకొప్పలు.

కారు సాటికృష్ణకాలనాల లలికానవ్యప్రచారిమల
తలుపుతీసి నావక ధానుధానురసలీలాలో చేతమైతై”

చేళ్ళదమ్మకాల’ మన నేమియ్యకమా “మృకాలనాలలలిక”
పైకి... చేయకము. ఇట్టివింకను జాలకలవు...

రెముక్రముపై తాను పట్టిన ప్రశ్నలన్నియు పూర్తిగా నెఱవేరిన
వనియు, లేదనియుఁగూడఁ జెప్పటకు తావున్నను ప్రబంధములోని
చెడుగు, దుష్ప్రశ్న, యసభ్యములు మొదలగు వానిని గప్పి ప్రభుజ్ఞాభం
గము కాలేదని సమర్థించినవారికి నమోవాకములు. దీనికన్న షాతకు
లకు మంచి చెలిపి చెడమఁగూడ మాపి “ప్రమాదోద్ధమతామపి”
అన్నమాట నడ్డుచేసికొని శ్రీనాథుని గౌరవము దక్కించుట మంచిది.
మంచి నెబ్బరల నావిష్కరించుట విమర్శకులందఱెనను జాలమంది
“వ్రతానా ముక్తమంద్రతం” అని వ్రాయుటయందు బద్ధకంకణులై

యున్నారు. ప్రకృతమున శ్రీనాథుని తపస్యదారులనే పైకిదీసి చెప్పి
నను నాతఁడు మాఱముకన్న తీర్చి దిద్దిన హోరంగు మెఱుంగులు
చాల కలవనియు వానిని ప్రత్యేకముగాఁ జూపిన విస్తరమగుననియుఁ
జెప్పుచు నాతని కవిత్వసంపదను జూపు రెండు పద్యముల నుద
హరించి విరమించుచున్నాను...

“బాలకుఁ జెక్కుటద్దములపజ్జలఁ గోమలమందహాసరే
ఖాలవమంతురింపదు వికాసముచాలదు నెమ్మనంబునన్
వాలికమించు కన్గొనలనాకిట నల్లన సంచరింపనుం
జాలక చాలగుంటువడఁ జారునిర్మలాఖంజరీటములో”

“ఊర్విపంక్తుల సయ్యాలలాగి యాడు
శివుట తియ్యనితమ్మి పూదే నెగ్గోట
ప్రమదముననామ తీగ జొంపములదూఱు
నరుగుకేళీటాయ్యనధారతములకు”

త ప స్వి లో కం

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిగారు

తీరా బయలుదేర బోతున్నాము.

నాటకం చూద్దామనే అపేక్షకన్న...నలుగురు నేనీ
హితులమూ కలిసి సరదాగా కాముదీవిహారం చేసి...
వీతాలిజాముకో ఇంటికి జేరుకునే ఆచారక్రమానికి వన్నె
తెచ్చేదే, ఆ జలనా:

భోర్ల నిండిపోయింది... “నెల్లు” నియోగాన, కొంత
సేపు స్వందించి...విస్మయంతో మానం దాల్చింది మో
కారు. మారిన్ దగ్గర నేను ఒక్కడనే...నిలుచుని...
‘గీతీస్తూన్నాను: మారాజాబాబు ఇంకా కదిలిరాలేదు.

—జుపాందారుడైనా... వాళ్ళపూర్వులు వెంకటా
చార్యుడి కాలాన’ వీరరాఘవులైనా... బాబు, మా
సూత్రమండలిచేత, ‘ధారవారు’ మర్యాద ఎన్నడూ ఆశిం
చును: పరిహాసానికి కాదు కాని, ఓమాదిరి, ఆధునిక
లోటా ఆనందగజపతి...ఆకారవైభవాన కాకపో
యినా...అనుభవ రాసిక్యంలో...

అవరోహణలో అడుగుకు రెండు మూడు మెట్లు
క్రమేస్తూ...అమాయకపు పసిబిల్లవాడి బులబులంతో,
‘గీత...మాఉషాంతాన ఊడివడి, పై సారిస్తూ...

‘రెడీ’ అన్నాడు నవ్వుముఖంతో బాబు: అప్రయ

త్నంగా ఆపహించిన ధూర్త వినయంతో, వినమ్రు
డనై...కారు తలుపుతీసి...

‘దేవా!...ఇటు...ఇటు’ అన్నాను: ఆ ఉద్దండండు,
లోనికి విజయంచేసి...మెడ ఓరగా బిగిసి...లేని గరి
మీసం మెలివేస్తూ...ఏదీనాటకంలోని వీర పురుషావ
తారంగా...

‘హే మత్రిన త్రమా! మనము రథాధిరోహణముం
జేసితిమి కదా...మంచిది...మన రాజ్యంబున ఎల్లవా
రునూ సుఖులే...వర్షంబులు...అమ్మాయ్.....’

—నీటు వెనుకనుంచి నెమ్మదిగా చెయి పోసిచ్చి
కంఠజాహంగా ఆన్చిని సిగరెట్...చురుకు...పనిచే
సింది...గమనించి...అందరూ విరగబడి...

...ఆనవ్వు సందడిలోనే...తెలిగ్రాం వచ్చింద...
చదివిన క్షణంలోనూ కెలిడోస్కోప్ లోలాగా...వన్నెలు
తిరిగి పోయినవి...నవ్వు వచ్చింది...కాగితం చేయి
క్రిందకు దింపి...నదస్యలందరిని చూస్తూ...ఎవరితో
నూ కాకుండా...

‘బలే’ అన్నాను. బాబు, కారులోనుంచి దిగి నాచేతి
లోనుంచి...దాన్ని కముచుకుని...ఒక్క సారి లో

చదివి...వికసించిన ముఖంతో...వెనుకకు విరుగుతూ...
బిగ్గరగా...

‘ఒరే బలే...’ అని కాగితం జేబులో పెట్టుకు
న్నాడు...అందరూ నువ్వుని కమ్మకుని...అన్ని
గొంతులతో...పక్షక శ్రుతిలో...

‘ఏమిటి?’ అని గలభాగా అడిగారు.

‘ఏమీ లేదు’...ఇది బాబు నిశ్చలమైన జవాబు.

‘చెప్పవూ...పోనీ...నీవైనా...’

‘నీల్లేదు...’ ఇది ఇద్దరమూ చూపులతో సంప్రదించు
కున్న తరువాత...

‘దాచుకోండి...ఇంతకూ వీళ్ళేమిట ఏమీ లేదు
కద...ప్రమాదం...’

‘చెప్పలేం...ఉండవచ్చునేమో...’ ఈకొంటెతనం
లో మానసికంగా నాకూ భాగము ఉన్నది.

‘కారణం...’

‘కార్య...కారణాలకి సంబంధం సంగతి...రేపెప్పు
డైనా అన్నంభట్టు...కలలోకి వచ్చినప్పుడు...నిలవేసి
కనస్కోండి...’

‘మరి...ప్రయాణం ఉందా లేదా?’

‘ఓ...కాని, నాటకం మాత్రం...మానేయాలి...’

‘ఏం అంటే కాదూ’ అనే ప్రశ్న—చూపుకు, ‘అవును...
మాని తీరవలసిందే...ఇంతకన్నా నా’ అని...
నా ‘వాగ్డెస్.’

‘అయితే...మే మెవరం రాము’

‘మన యిష్టమే...చిహ్నం...తొర్ నే...దేర్
హోటీ...’

—ఏలూరులో ఒయలుదేరడమే కాని...ఆవేసగి
నెన్నెలలో, బెజవాడ రావడానికి...ఎంతసేపు కావాలి?

• ౨

—నేపిరుడి ఆలిభాగాన్ని స్వీకరించడం...మర్యా
దకోసం కాకపోతే...భోజనం...మాకు నైమిత్తికాల
లోది కాదూ...బాబు సూట్ విడిచేశాడు...ఇద్దరం...
గబగబ మేడలిగి సచ్చేశాం, మిగతావాళ్ళతో...

‘ఇప్పుడే...వెంటనే తిరిగి వస్తాం...వచ్చేదా
డకూ కదలవద్దు’...అని గట్టిగా చెప్పి...

మళ్లా లక్కడకు జేరుకునేటప్పటికి...పది
హారన్ వేసి...అందరినీ కిందికి రప్పించి...ఎక్కి
చెప్పకుండానే...తరలించాము...

అమగు పెట్టామో లేదో...ప్లాటఫారం మీద...

మెయిల్ పరుగెత్తించి, ధన్ ధనా...ఆగడానికి...

రెండు కంపార్ట్ మెంటుల అవతల సెకండ్ క్లాస్ కిటికీ

లోనుంచి లొంగి చూస్తూంది...అప్పుడే...ముత్యం...

సన్న చూసి...సవ్యమొగంతో చేయి విసిరింది...

అందరమూ సమాప్తిస్తూండగా...

‘హలో’ అంది...నేను, సవ్యతూ...

‘నేర్చుకు పోయినావులే...పిల్లలో...దిగు, క్రిందికి...

అన్నాను.

‘ఉహూ మీరు లోపలికి రండి...’

‘మర్యాద యేనా...పెద్దలందరూ...నిన్ను చూడ
టానికివచ్చి...ఇలా నిల్చుచున్న...ఉండగా...’

‘వారు కూడాను...’

‘వారు...దేవిగారు...దిగి రాకూడదేం...?’

నావంక వేయి శరాలపెట్టు చురచుర చూసి...ఇ
తప్పదనుకుని...తలుపు తీసుకుని...వచ్చింది.

‘అందిందా...తెలిగ్రాం?’

‘ఆ’

‘ఏలూరులో చూశాను...మిగతానం...ఉత్తరం ఉ
డరేమో అనుకున్నాను...’

‘నిజమేలే...నీవు ఏలూరులో ఉన్నప్పుడు...నే నీ
డ ఉన్నాను...’

‘మరి చోడ్యం—మీది...’

‘కానీలిసి ఉంటే మనవాళ్ళను అడుగు...ఆ...మరి
పోయినాను...ఈమె...మిగ...లేక శ్రీమతి అని పే

న్నారా?...ముక్తామణి...ఫిలిముల్లోంచి దిగి...ఇ
వకుండా...యకాయకిని కలకత్తానుంచి వచ్చేస్తూ...

వీరందరూ...ఫలనా...ఫలనా...భాయీలో
వృధా వృధాగా కరగ్రహణం చేయబోయే...కలి

కారు ఓ సాహెబ్...పడీ...ఇంతకు ముందు
తలుపుతీసాడలే...'

'చేశాడు...పడీ' అనుకుంటూ...నిలుచున్నచోటునుంచి
పైకి విసిరి అందరూ కలయదిరిగి చూశారు...

'రెండు ల...ఎవరు' అని అడిగింది ముత్యం.

'ఎక్క...రాజాబాబు...ఎరుగవు?'

'యికంగ్లను...వారుకూడా' నచ్చారా?'

'ఇను...ఏలా వెళ్లాడో...పస్తాడు...'

'...ఇంకా...పైము...ఎంతఉంది?'

'ఏం?'

'కాఫీ కావాలి...' [టీ పుచ్చుకో...]

'ఈలక త్రా వెళ్లిసేతువాతే కూడా...కాఫీ...ఉహు...
సూతే...'

'కూలీని పిలవనా?'

'ఏం?'

'లగేజీ'

'నేను...ఇక్కడ దిగను...ఇంటి దగ్గర...అమ్మావా

కనిపెట్టుకుని...ఉంటారు...'

'నేను...ఆపేనం...ఓ...మమంటారు?'

'ఏమైనా...ననే...ఉండను...'

'ముమ్మాటికి...'

'ఉహు...'

'ఓ...యిష్టం...'

సెనుక నుంచి...అందుకుని, అమె వారిచే ప్రయ
త్నానికి పూనుకునే వ్యవధిలేకుండా...ఓమోపెడుదం
డను...మెల్లో వేశాను...నూలలు అందిచ్చిన మాడై
ననుచు చూసి తెల్లబోయి ఉలికిపడ్డ మిత్రబృందం అర్ధ
చంద్రాకృతిగా బారుతీరి...చప్పట్లు...హోరెత్తించిం
ది...ముత్యం దిగ్భ్రమతో...అలా...ఉండిపోయింది...
కలకండా...

'అందరగా చేయిపట్టుకుని...ఆదుర్దాతో...ఇక్క
డనద్దు అరుగి...జనం వచ్చేస్తున్నారు...మూగుతా
రు...ఆర్...ఆర్...లోకి వెళ్దాము...' అని అంగీ
కారానికి నిలువకుండానే బలవంతాన నడిపించుకుపోయి

నాను...స్నేహితులందరూ, ఇంకొకడిని చొరనీయకుండా
కమ్మకుని వచ్చారు...వెయిటరును పంపి...సామాగ్రి
దింపి పోర్టర్లు వెయిటింగ్ రూమ్ లో జేర్చే ఏర్పాటుచేశా
ను, ముత్యానికి తెలియకుండా...

టీ కప్పు...నోటికి అందించుకో బోతుంది...నైలు
కదిలింది...ఇక...ఆపిల్ల పెంచిన రగడ...వర్ణనాతీతం...
ఖండిత నాయకు...ఫిల్మ్ పోజులు...మాకు పట్టరాని
సవూస్...

బయటికి...రోజు తీయబోయింది...నేను అడ్డంపెల్లి,

'ఎక్కడికి' అన్నాను లాలనతోనే

'నాయిష్టం'

'నేనూ...రానా...'

'సంతోషించారు తెలివికి...ఘనకార్యం చేశాం గదా
మనమేనని...పొంగు: నేను...నడిచి అయినా వెళ్లిపో
తాను...తెనాలి...'

'మరీ, మజా! నేనూ తయార్...వెన్నెల్లో చేతులు
కలుపుకుని...' 'నీ మిత్ర గీతాలు...నే చాడుకొనుచు...'
ఊ...బయలుదేరు...

'మీరు...నాతో...మాట్లాడవద్దు'

తల ఊగించాను...

'బెడ్డింగ్ అవ్...ఏవీ?'

'అదిగో అక్కడ' అని మాటాడకుండానే నిర్దేశం
చాను. ఆమె, వచ్చిన నవ్వును పొరలి పోనీయక...అం
తలో...కోపంలోకి మార్చుకుని...

'నేనూ...అక్కడ ఉంటాను' అంటూ, ముందుకు
పో, బోయింది. [అడ్డంపేసి...

రవివర్మ విశ్వామిత్రుడిలాగా...చెయి దర్వాజాకు
'వద్దు...ఇప్పుడు ఈ సంగతి తెలిస్తే...ఇంతరాత్రి
వేళా...ఇక్కడ ఊరంతా విరగబడి పోతుంది...నిన్ను
చూడటానికి...'

'ఫరవాలేదు'

'అయితే...పిలుచుకు వస్తాను...'

—ముత్యం, ఇక పెంకెతనం చేయలేదు...తలవంచు
కుని మా వెంట వచ్చేసింది...

అయ్యా!

మీరకు మ. రా. రా. శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారిని తగురీతిని సన్మానించుటకై తన వీర్యాట్లు చేయ వాచ్యులించుచున్నందున ఎంతయు సంతసిల్లుచున్నాను. మీరు చేసిన నూచనల చాల బాగున్నవి. ఈ విషయమున ప్రయోగద్రుడును మీకు కత్తికొంది లోడ్డు డలసినదే.

మ. రా. రా. శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారి గణగణమున వర్ణింపబడునకొనుట నా బోటి అపరిచితునికి తగినదే. ఇక వారి చారిత్రికగ్రంథములను గూర్చి తెలియనివారు ఆంధ్రులుగా అంగన. ఇక నేనా చక్కనిదేశించిన విషయమొక్కటే.

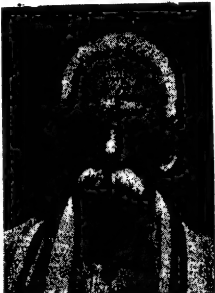
ఆంధ్రవీరులయెడల, ఆంధ్రపండితుల యెడల ఆంధ్రులకున్న యభిమానమును, గర్వమును అభిక్షము; కాని యది గూఢము; అవ్యక్తము. మనకు ఆంధ్రాగ్రగణ్యుల యెడల నన్ను గౌరవానులను సామంతుక పద్ధతుల ననుసరించి మనము వ్యక్తికీర్తిని నమ చేసిన గాని మన సద్భావములకు విలువయుండదు. అవ్యక్తముగ సద్భావముగూడ అనుక్రమగు సంగీతము సంజీతే. పద్మరూపమున వికసించినగాని కవిసార్వభౌముని అనిర్వచనీయ మనదగు అనుభవ విశేషముకూడ విగర్భకముకదా! ఈ విషయమును ఆంధ్రసోదరులు గమనించినట్లు లోచనము. ౭౦గాళ్లు, మరొకటి, అరవలు మొదలగువారు తమ తమ పండితాగ్రేసరులను సన్మానించుచుండి నట్లే మనమును మన యాంధ్రప్రముఖులను సన్మానించవలసి బాధ్యత మనపై నున్నది. అట్టిబాధ్యతను నెఱవేర్చుటకు మనము కృతకృత్యులము కానేరము.

మనజాతికి ఆత్మగౌరవవిశ్వాసముల వరనే ఒకరాష్ట్రమునకు రాష్ట్రీయస్వత్వ విశిష్టతయు గలదు. ఆత్మగౌరవము నందును ఆత్మవిశ్వాసమునందును అనుత్యాసహపరుడయినవాడు ఆ గౌరవనీయుడగు నట్లే వ్యక్తిత్వపు విశిష్టతను నిలుపుకొనలేని రాష్ట్రమును ఉత్తమస్థాయిం దుండలేడు. సామ్రాజ్యదేశీయులు తమ పురాతనవీరులను పూజించుటయే కాక ఆధునికవీరులను పురాతనవీరుల ప్రభువులుగా పరిగణించుట. గాననే, వారిలకు ఆత్మగౌరవమున కన్నను, దేశగౌరవము మోడు. పురాతనవీరుల స్మరణకన్న ఆధునికవీరులకు కార్యనిర్వహణకు కూలముల గలిగించుటయందే శ్రద్ధ యధికము. అట్టి తరి, వారు కార్యసాఫల్యము చెందుటలో వింత యేమిస్తుంది?

దేశచరిత్ర చాలమట్టుకు దేశవీరుల చరిత్రల ఛాయాచిత్రముల సంపుటమే. చరిత్రకారుడు ఆ చిత్రసంపుటపు సంపాదకుడు. దేశీయులయొక్క మనోభావమును బట్టియు, మనోభావములను బట్టియు సంపుటమునందలి చిత్రముల క్రమమును, క్రైలియును, ప్రాధాన్యమును మారుచుండును. దానిబాధ్యత చిత్రకారునిదే. “ఘనమైన

[ఫెడరల్,] “వీరపూజ” ఇత్యాదిగ్రంథములను (వాసిన కార్టయర్ చారిత్రకుని సువర్ణ పరిగణించి గౌరవించిన అతని సమకాలీను దృఢాశీప్రాయుమలే విటిపూసామాజ్యమునకును, సామాజ్యవాదితకును పువాదిరాళ్లయినవి.

స్వార్థంశ్రేయస్సుపరివరయాంధ్రదేశమునందు ఆంధ్రచరిత్రయందలి స్వార్థంశ్రయముగ భాగమును వర్ణించెట్టిను మహామహాను శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు, అట్టివాని కొనటందు గౌరవము మనస్వార్థంశ్రేయస్సును, మనచారిత్రిక కౌశల్యానును, మనగుణలనే వెల్లడించును. మన జాన్మవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తపఱుచుట కిట్టియవకాశము లింకను లోచనము లందకపోవుట లోచనీయును. గాన అట్టి యాకాశమునన్న పృథు ప్రయోగద్రుడును శక్త్యను సాగము ఫలసిద్ధిక కృషిచేయుట, ధర్మము.

ఇట్లు
డాక్టరు పుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్య

విరాళములు

చంద్రపూర్వచందాలపల్లి మార్కెట్ ప్రబుద్ధాంధ్రను నిర్వహించడం చాలా కష్టంగా వుంది. ఈ సంగతి జమనంచి, ఆంధ్రజాతీయ వికాసకోసం ఉత్సాహం ఉన్న వున్న బిర్యంపంతులు ఉత్సాహపరిమితాలైన విరాళాలు దయచేస్తూ మాకు చాలా ఆసరా అవుతున్నార. ఆలాంటివా రింకా యెందరో వున్నారు. వారి సాయాని కృతజ్ఞత చూస్తున్నాము.

- ఈ నెలలో ప్రబుద్ధాంధ్రను సమర్పించినవారు :—
- ౧. ఇజ్జతాసార్. శ్రీరాజా కందుకూరి బాలనూర్య ప్రసాదరావుపంతులు డాక్టరు, దేవిదీ జమిందారువారు, విశాఖపట్నం ౧౦-౧-౦
 - ౨. డా. ఎం. రాధాకృష్ణయ్యపంతులుగారు, ఆంధ్రయునవరట్టి జైన్ ఛాన్సెల్లరు, విశాఖపట్నం ౫-౦-౦
 - 3. తూములూరి శివరామయ్యపంతులుగారు హైదరాబాద్ జైలు, నెల్లూరు. ౫-౦-౦
 - ౪. డాక్టరు, పోలిరాజు జైలంకంపంతులుగారు పల్నాటిమిడి. ౫-౦-౦
 - ౫. లింగం వీరభద్రయ్య చౌదరిగారు, ఇన్ కమీషన్ ఆఫీసరు, బరంపురం. ౫-౦-౦
 - ౬. పి. మధు కృష్ణయ్యనాయుడుగారు, డిస్ట్రిక్టుమినిస్టర్, ఎలమంచిలి. ౪-౦-౦

వ్యాఖ్యానములు

వీ-శిశులింగం పంతులుగారి భాషానిరూపం

నవంబరు ౨౦ వ తేదీన రాజమహేంద్రవరంలో, ఇన్నిస్ పేటలో, హితకారణీహైస్కూలులకు ఆఢ్యముఖంగా పేరేకరింపంపంతులుగారి శిల్పవిగ్రహం గొప్ప పుత్సవంతో నెలకొల్పి డబి.

ఆంధ్రులు, ఇటీవల చూపిన ప్రయోజకత్వాలలో యిది చొకట.
మొదటిది కూడానూ.

తెనుగుదేశంలో మహాపురుషులకు శిశువర్గహాలు నెలకొల్పడానికి ఇదే మొదలు. ఇది అంగ్లజీవితంలో సవనశన అంకితం చేసిన పర శలంగంపంతులుగారికీ సంబంధించడం చాలా బాగుంది.

ఈ శిలావిగ్రహపు ముఖం పంతులుగారి క్షీణత కొత్తగా కలిగిన
ఫలంగాయేమీ లేదు; కాని యిది, మనం, పెద్దలయినా విభేద
ముల మనీ, భక్తుల మనీ, సేవకుల మనీ, కృత్యముల మనీ, వారి అడు
గుబాటలలో నడిచే కార్యకర్తలు మనీ మన కే సహజ కలిగియుంది.

పంతులుగారి ప్రస్తుత అంగధర్మంలో బహుశాగమన, తాలూకా తాలూకాకూ, నగరనగరానికీ, గ్రామగ్రామానికీ, ఇంటింటికీ వ్యాపించి ప్రతివ్యక్తి హృదయంలోనూ—ముఖ్యంగా నాభ్యయనిర్మాణల హృదయాలలోనూ, విరేకుల హృదయాలలోనూ, విజ్ఞానసామ్రాజ్యాల హృదయాలలోనూ పురాపరమైన, అనందరసంకలపూర్వ, సర్వపరిజ్ఞానాన్ని రేకెత్తినూ, విజృంభింపజేసినూ, సందితం ప్రస్థాన దోషసంకరాన్ని తేజస్వరంగా దివ్యతీరింది. అంగధర్మనానికే గొప్పగా కలిగిందే పంతులుగారి అయశస్సుకు ఈ శోభావిగ్రహం సేదల తలచాలంగా ఆపరింది.

ఇతేవల కనుమరగి నా యావిధంగా మళ్ళీ సామెత్తె-రించిన పంకు
గాలి యాభాగమునం, అంద్రదేశానికి శిలకాయమాన పైన రాజు
మహేంద్రవంశంలో, వర్తమానంబు లైన అనేకయువకులను
అక్కర్చించి, శక్తిరేఖయనంపన్ను లైన కార్యకూసులుగా దిద్ది, దేశం
లో మళ్ళీ జులెలపైన కార్యకూమాన్ని ప్రాసంగింపంచేయ్యు దని అతి
సున్నా జులె.

ఈ శిలావిగ్రహప్రతిష్ఠకు అవకాశం కలిగించిన వుదాగులనూ, సమముకట్టి దీక్షవూని ఈ కార్యాన్ని నిర్వహించిన శ్రీ పెద్దాడ సుందరకవిరావుమంతలుగాగిరి మేము ప్రశంసించున్నాము.

శ్రీశైవరాష్ట్రపద్ధతి జాతీయతకు భంగకరమా?

భారతదేశాన్ని భాషాక రాష్ట్రాలుగా విడమరిస్తే భారతజాతీయత భంగపడిపోతుంది దంటున్నారు మదరాసు గవర్నరు ఎర్నిస్ట్ ప్రభువు గారు.

ఇది మన ఆంధ్రరాష్ట్రవాంఛకి నూటి అయిన జవాబు కాకపోయినా గవర్నరుగారి హృదయంలో ఆంధ్రరాష్ట్రసమస్య జాగృతం అవుతూనే ఉందని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు.

బాధ్యత గల ఒక రాష్ట్రపు గవర్నరు ప్రజల హక్కులను గురించి
యీ సభ తన అధ్యక్షాన్ని స్పష్టంగా తెలియజేసే చాలా
మంచి పని.

అయితే: ప్రభువు గారు, భారతదేశానికి కాపైకి ఎక్కడిపక్షం
మంచిది కాదనడానికి నిజోపాఖండం మొక్క పరిశీలులు నివర్త
నంగా పెట్టుకున్నారు.

కాని యిది సమస్యయపదము కాదు.

ఏమంటే! భారతదేశం యిప్పుడు డాక్ కేంద్రప్రభుత్వంకిందే ఉంది. మనం భాషిక రాష్ట్రాలు కూడా కేంద్రప్రభుత్వం కిందే ఉండాలని టువ్యాము.

ఇంటి కాదు. ముని, భాస్విక రాష్ట్రము, కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇప్పటి కంటే చాలా చక్కగానూ, సుబుబుగానూ జరగడానికే కోరు తున్నాం గాని అది సరిబరిచిపోదానికి కాదు.

కేంద్రప్రభుత్వానికి భంగం కలగనంత సేపూ భారతజాతీయతకు
భంగం యెంతమాత్రమూ కలగదు.

ఐరోపాఖండంలోని దేశాలు ఇప్పుడు దొక్ కేంద్రప్రభుత్వం కింద లేవు. ఒక ప్రభుత్వం కింద వుండడానికిన్నీ లోగుకోడం లేదు.

అదిగాక, భారతదేశం యిదివరకే రాష్ట్రాలుగా విభజించబడి
వుంది. కాగా, రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వానికే కేంద్ర ప్రభుత్వానికే సమానంగా
అంటే చివరి నుండి చివరి వరకు కోర్త కాదు. రాష్ట్ర విభాగం యేగా
తప్పనప్పు డిది భాషా ప్రయత్నం కాదు. అందువల్లనే సజబుంది.

అయితే: “భాషిక రాష్ట్రాలను నిర్మించే యువల అర్హారాష్ట్రల ప్రజలు తమ మార్పుభాషలో అర్హారాష్ట్రల పరిపాలనం జరగా లంటారు. రాష్ట్రీయపరిపాలనం యిన్ని గాఢులలో జరిగేయెడల భారతదేశం కేకతలం యోగా నిధినుందీ!”

ఇదీ ప్రభువుగారి ప్రశ్న.

కాని యిక్కడ వొక ధర్మనూక్షాన్ని గమనించాలి.

అదేమిటంటే? రాష్ట్రీయప్రభుత్వం ప్రజల సౌకర్యాలకోసం. కేంద్రప్రభుత్వం, ప్రభుత్వం మంచినిస్తేలా వుండడానికే.

అంటే యేమి బంగారం? రాష్ట్రీయస్వయంశ్రేణి ప్రజల దైనిక జీవి
తానికి సంబంధించి వుంటాయి. కేంద్రప్రభుత్వస్వయంశ్రేణి అవసర
తవసా తగిలేవిగా వుంటాయి. అంతే రాష్ట్రప్రభుత్వాలు రాష్ట్రీయ
భావాలనే నిర్వహించుటదాని.

ప్రభువుభాషా, పారికుడిభాషా వొకటి కానప్పుడు ప్రభువుకి పారికుడి భాషలో వ్యవహరించడం కష్టమయితే, ప్రజలకు ప్రభువు భాషలో వ్యవహరించుకోవడం కష్టం కాదా?

పైగా, ఆసంఖ్యాకులైన ప్రజలు ప్రభుత్వభాషను నేర్చుకోడం కంటే, ప్రభుత్వానికి చెందిన కొద్దిపాటి ప్రముఖులు ప్రజల భాషను నేర్చుకోడం ధర్మం కాదా?

ఇంతకీ : ఈ దేశభాషల ప్రసక్తి రాష్ట్రీయప్రభుత్వాలలో మాత్రమే. కేంద్రప్రభుత్వంలో వుండవలసింది ప్రభుభాషే. ఆక్ర-ద యెంతో యేమీ అక్షేపం లేదు.

ఇది యీగ పునఃగా : ప్రజలకు రాజీయసిద్ధాంతాలు అనుభవంలోకి రావాలంటే వారికి రాష్ట్రీయప్రభుత్వాలందుబాటులో వుండాలి. రాష్ట్రీయప్రభుత్వాల ప్రజలకు అందుబాటులో వుండాలంటే అవి దేశభాషల్లో నిర్వహించబడాలి. రాష్ట్రీయప్రభుత్వాలు దేశభాషల్లో నిర్వహించబడాలంటే అవి భాషాపయుక్తాలుగా వుండితాయి.

ఏతావతా : భాషానియతల ఏకజాతీయతను కోరే ఎర్బు-న్ ప్రభుత్వంగా, భాషాకరాష్ట్రాల కోరే భారతీయతను కూడా ఏకజాతీయతనే కోరుతున్నారని, భాషాకరాష్ట్రాలు ఆజాతీయతకు భంగకరాలు కావని గమనించుకొనున్నాను.

కవిగారి పక్షిపూర్తి

విశాఖపట్నంలో కవిగారికి (మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారికి) పక్షిపూర్తినివహించేప్పుడు చాలా జైభంగా జరిగింది.

గుఱులవాటి గురుగిమ్మల సలంపు యీగా వుండేదో మూడాలంటే కవిగారిని, విశాఖపట్నం మాండలికాలను చూడాలి.

విశాఖపట్నం జిల్లాలో కవిగారికంటే గొప్పకవులున్నారు. గొప్పపండితులున్నారు. గొప్ప దేశసేవకులున్నారు. కవిగారి స్థితిని బట్టి సమీప తాదాత్మ్యం వర్తించుచున్నానని పలుకుతారు. కాని వాస్తవంగా యెంతో తప్పు. కాని అంతరూ కవిగారింటే భక్తి చూపినారు. విషయం సమపక్షంగా చెయ్యిస్తే మొక్క-అక్షయ నిర్వహిస్తారు. అదర్శమూర్తులు.

ఏమంటే? కవిగారి ప్రవర్తన అలాంటిది. జిల్లాకు అంతటికీ వారు మరే జిల్లాలోనూ, మరెవరికీ యిలాంటి పదవి లేదు. ఇలాంటి కార్యక్షేత్రమున్నా లేదు.

కవిగారు కృష్ణాజిల్లాలో వుట్టారు. గోదావరిజిల్లాలో కొద్దిరోజులు పెరిగారు. కాని కవిగారి చాటుకుండానే వారు విశాఖపట్నం ప్రవేశించారు.

మొదటిసారి కవిగారి విద్యావర్తనకు విశాఖపట్నంలోనే జరిగింది. వారి భావచక్రం విశాఖపట్నం యిరుసుకునే సరిగింది. వారి కార్యక్రమ మంతా విశాఖపట్నంలో మాత్రమే జరిగింది. ఇలాగ వారి వయస్సు—వారి విజ్ఞానం—వారి ప్రభుత్వంలో తప్ప హాజరు—అన్నీ విశాఖపట్నంలోనే పరిపూర్ణమయ్యాయి.

కనుకనే విశాఖపట్నం జిల్లావారు కవిగారికి పక్షిపూర్తినివహించేప్పుడు చెయ్యకుండా వుండలేకపోయారు.

వారి భక్తి అంతా ఆమహోత్సవంలో వెల్లివిరిసింది.

విశాఖపట్నం పౌరకాంతలు—దేశవానిగ్రహాలకు మాత్రమే కుంభావరకు లిచ్చే అనార్యవంశ్యుల మనుష్యులలో చొక్క-కవిగారికి మాత్రమే మంగళావరకు లిచ్చారు.

డాబులు మరిగిన యింతరజిల్లాల వాసుకులు కవిగారి వున్నాగ్రహించలేరు. కాని విశాఖపట్నం జిల్లాలో ఏవద్యమం చూసినా దాని వెనుక—ఎకార్యకుండా—చూసినా ఆరని వెనుక—కవిగారి కేజిస్సు అవలంబిగా వుంటుంది.

మేము నిజం తెలుసుకున్నాము.

కవిగారికి, విశాఖపట్నం జిల్లాకి చక్కగా కనకలిసింది. కవిగారికి, విశాఖపట్నం జిల్లాకి అవినాభావం యేర్పడింది.

కవిగారు మహా జిల్లాలో నిలవలేరు. విశాఖపట్నం జిల్లావారు మహా గురువును భజించలేరు.

ఈ సన్నివేశం చాలా ముచ్చటగా వుంది.

ఏం? కవిగారింటే ఆజిల్లావారి కంటికి భక్తిపవత్రం లేదు?

కవిగారికి జైభంగం ఆక్ర-రేతు. వారు తమ సన్నిహితులకు వుద్యోగాలు—దేశీయసంపత్తి—పూదా సంపాదించి పెట్టాలని చూడరు. తమకంటే సుమలు లేరు. వారు గర్వించరు. ఆతా తమ మాట విన్నా లని వారు అందలం యెక్కురు.

వారికి కావలసినది దేశసేవ. ఎవరితో చెప్పినా—అజ్ఞాపించినా వారు దేశసేవ చెయ్యవలసిందనే. ఇందులో కూడా విశేషం వుంది. తాము సారంగాగా నేన చేస్తూనే వారితరులను చెయ్యమంటారు. కూడా రమ్యంగా వుంటుంది.

ఈ యోగ్యత తెనుగు వాడుకల్లో చాలా తక్కువగా వుంది.

కవిగారు త్యాగమూర్తి.

కవిగారు విశేష భీమములు.

ఎలాంటివారి కేనా వారికి సమస్యకండా లని బుద్ధివ్రతుకుంది. వారి ఆజ్ఞలో వుండాలని సంతకం కలుగుతుంది.

మొన్న వారికి జరిగిన పక్షిపూర్తినివహించేప్పుడు వారి యోగ్యతకు రేగినట్లుగానే జరిగింది.

హిందీముగ్ధుల కొక మంచివాతం

“మృదాన్మహాన్మూర్తిలో చిరువుయ్యు ఉత్తరదేశవిద్యార్థులు కనుక భాష గాని, తెనుగుభాష గాని రెండవభాషక నేర్చుకొనుట చాల కష్టము గనుక వీరి కొరకు హిందీ రెండవభాషక మూలపైసలు “ప్రీ” గ్రామంలో చేర్చవలసిన” అని విద్యాశాఖమంత్రిగారిని, దైని క్తనగాని, మూలపైసలు బోధవారిని కొరతగా ఎఫ్, చెరాల గారి అగ్రహారకేంద్రం, మృదాన్మహా, రాయపురంలో వున్న వుత్తరదేశీయులు సభచేసి తీర్మానించారు.

ఈ వుత్తరదేశీయులు జన్మభూమి విడిచి చాలా కష్టపడి యాదక్షిణదేశానికి వచ్చారు. ఈవిజ్ఞానజననలమధ్య చాలా కష్టంతో కావరాలు చేస్తున్నారు. అంతకంటే చాలాచాలా కష్టపడుతూ, పుద్యోగాలూ వర్తకమూ చేస్తూ ఈ దక్షిణదేశీయుల డబ్బు దోచుకుంటున్నారు. ఈ కష్టాన్ని వారు తిక్కరు. మనకుండా భరిస్తున్నారు. కాని దక్షిణదేశభాషలు నేర్చుకోడం వారికి భరించరాని కష్టంగా వుంది.

తెలసేయ్యకుంటే హిందీమధుల కింతకంటే కొరదాచెప్పి యింకేం వుండి?

దక్షిణదేశీయులు రెండుమాడుమాసాలు ఉత్తరదేశయాత్రలు చేసుకురావాలంటే హిందీ రాకపోకలే అధికం లేదంటూ హిందీ ప్రచారకులు. కాని ఉత్తరదేశీయులు ఇక్కడ కావంపుండిహిందీ దక్షిణదేశీయులు సేయ్యకొందాని కిష్టపడడం లేదు.

ధర్మం గానే వుంది. వారు మనతో కూడా తమభాషలోనే మాట్లాడతారు. మనం మనలో మనం కూడా వారి భాషతోనే మాట్లాడుకుంటాము.

మనమధ్య కాపరాలు చేస్తూవున్న ఉత్తరదేశీయులను మనవారి యీ భావదాస్యం గుర్తించడాని కెంతో కాలం ఆక్కరలేదు.

వారక్కడ కష్టపడిపోతారో అని వారికి సకలసౌకర్యాలూ కలిగించడానికి మనమే వారి భాష సేయ్యకుంటూ వుంటే వారికి మన భాష లేదుమన సేయ్యకొచ్చాలి?

దక్షిణహిందీ ప్రచారసభ, మనవారికి, ఈ భావదాస్యం యింకా యెక్కువ చెయ్యడానికి వుట్టింది. కొద్దిరోజుల్లో మనభాషలు మనకే అరచని బోధించడానికి పనిచేస్తోంది. అచిరకాలంలోనే మనమూ ఉత్తరభాషలకు పురికిత్తి విధించడానికి యెత్తులు వేస్తోంది.

మనవారు “మా మంచిపని చేస్తున్నా”ని వారిని ప్రోత్సహిస్తున్నాడు.

స్వరాజ్యం సంపాదించడానికి కాంగ్రెసు అన్యతలకు వచ్చి యీ మధ్య మనకి మంచి యోగ్యతనే పుపడికింది చెబుతుంది.

అనిమనము అనుచితము కూడానూ

“భారతభాగ్యక్రమోద్ధిక్తికి హిందూమహమ్మదీయమైత్రీ ముఖ్య పాత్రము గాన, స్త్రీలు సంపూర్ణసహాయసానుభూతితో కృషి చేయవలెనని యీ సభవారు కోరుతున్నారు”

గుంటూరులో సమావేశమై తొమ్మిదో ఆంధ్రరాష్ట్రమహిళా మహాసభవారి తీర్మాన మిది.

ఇలా, హిందూదేశానికి స్వాతంత్ర్యం సంపాదించవలసిన బాధ్యతలలో మాహమ్మదీయులకు కూడా కొంత భాగం వుంది. హిందువులూ, మాహమ్మదీయులూ వికమత్యంగా వుంటే గాని స్వాతంత్ర్యం సాధ్యం కాదు.

ఈవికమత్యాన్ని సాధించవలసిన బాధ్యత హిందువులకూ మాహమ్మదీయులకూ సమానంగానే వుంది; కాని మనవాళ్లు “మీన్నే హిందూ మాకు కావా”లంటూ మాహమ్మదీయులను వివేచిస్తున్నారు. “మీతోన్నే హిందూ వుంటే మాకేం హెచ్చుసౌకర్యాలు ఉన్నాయి?” అంటూ మాహమ్మదీయులు తేర మాడుతున్నారు.

ఇంతమారే మేనా?

తాము కొరత పన్నీ మనవాళ్లు వాప్యకుంటూ పున్నకొద్దీ మాహమ్మదీయులు కొమ్మెక్కుకున్నారు.

ఇలాగ, గాంధీగారి సావిత్రి వచ్చాక, ఈమైత్రీ విషయంలో మనవాళ్లు పూర్తిగా తప్పుదారి తీర్కొడవల్ల మనలో పునఃసంపూర్ణసహాయసానుభూతితో కృషిచెయ్యలేకుండా వున్నాడు. ఈస్థిలో సంపూర్ణసహాయసానుభూతులు మాపుతూ మన స్త్రీలేదీధంగా కృషిచెయ్యగలరా?

మన స్త్రీలు కూడా సానుభూతితో గాని సాధ్యం కాకపోవడాని కిది మన సంఘంలో ప్రవేశపెట్టవలసిన సంస్కరణమా?

ఉత్తరదేశీయ. నేటికి కూడా కోహోకోహ హిందూ స్త్రీలను చెరచడుతూనే వున్నవారి మైత్రీ సంపాదించడానికి ఆంధ్రస్త్రీలు సంపూర్ణసహాయసానుభూతులతో కృషిచెయ్యాలనడంలో భావి త్యం యేమేనా వుందా?

ఈసభవారు స్త్రీల వాగవత్సయ మాట మచిచియ్యారు. తాము శ్రద్ధచేస్తే నిమిషంలో నోలగిపోయే ఆస్పృశ్యత సంగతి స్మరించవలసి లేదు. ప్రభాతావతీవతంలో వాచుటంగా ప్రవేశించడానికి తమకు పీలులేకపోవడం కూడా పొగు మరచిపోయారు. ఈయర వయ్యా శతాబ్దిలో హిందూ తమ తోటి స్త్రీలను కొందరికి గలగోమ నిర్బంధం వీరికి తోచనే లేదు. పునఃపునఃకుంటే హెచ్చుగా తమ కవసరమైన శత్రువ్యాయామం మాట పొగు గమనించవలసి లేదు. స్త్రీ తన వ్యక్తిత్వాన్ని సాంతంగా నిలుపుకోవడానికి తనన విద్యాశీక్షణలు ఏర్పాటుచెయ్యకపోవడమే కాకుండా, పునఃపునఃనే పొగు దృగ్విసంగత్యను పెంచుతూ పున్న ఉభయభాషాప్రవేశిత్యాది చిగ్గిలకే స్త్రీలను తయారుచేస్తూవున్న శారదానికేతనం వంటి సంస్థల కార్యక్రమంలో మార్పులు సూచించాలనే విషయంకూడా పొగు మరచిపోయారు.

కొత్త హిందూదేశాని తయారుచెయ్యడానికి తనన యోగ్యత తమకు కలిగించగల యింకా అనేకసంస్కరణలను కూడా మరిచిపోయిన యీ ఆంధ్రరాష్ట్రమహిళామహాసభవారు, హిందూ స్త్రీలవల్ల ఎంతమాత్రమూ సాధ్యం కాని హిందూమాహమ్మదీయమైత్రీ సాధించడానికి సంపూర్ణసహాయసానుభూతితో కృషిచెయ్యాలన్న తీర్మానంవిషయంలో మాత్రం చాలా శ్రద్ధ చూపించారు.

మన స్త్రీల కృత్యవివేకం యిలా వుంది.

మనలో స్త్రీలే కాదు. పునఃపునః కూడా యిలాగే ఆశువుల ప్రశంసలతో కాలపారించి చేస్తూ వుండవలెనల్ల మనను సభల ప్రయోజనాలేమీ సాధించడం లేదు.

చిన్నితనంలో మెగపిల్లలూ ఆపపిల్లలూ కలిసి చదువుకోవడమే మంచిదనే తీర్మానంమీద యెంతో చర్చ సాగించిన ఆంధ్రమహిళలు ఈప్రస్తావనను యిలా ప్రవేశపెట్టాలో, యెందుకు తీర్మానించారో బోధపడడం లేదు.

ఇది యేమీ బాగా లేదు. తొమ్మిదో ఆంధ్రమహిళామహాసభకు ఈతీర్మానం కేవలమూ అనవసరం. అనవసరం కూడానూ.

గరి డింబరు నాలుగో తేదీని ఆంధ్రపత్రికలో వొక లేఖ ప్రకటనగా, కన్నడ లక్ష్యవారాయణపరిశులు గారు తెనుగు భాష వ్యాఖ్య యందగడలపేరిది కావినీ, తెనుగులో మనం వున్నవకారాలు రాయడం నిరదక నవనీ, హిందీలోనే మరక వ్యాఖ్యయం కావాలనీ, హిందీ వ్యాఖ్యయం వృద్ధి నెయ్యకలవనీ భారం పోక్కి హిందూస్థానీల మీదనే పెట్టటాడే దనీ చాలా దృఢంగా రాశారు. మొన్న మొన్న విశాఖపట్నంలో జరిగిన గ్రంథాలయ సేవకుల సభలో, గ్రంథాలయాలవారు హిందీని బహిష్కరించాలంటూ ప్రతిపాదించినప్పుడు మేము చూపించగా లక్ష్యవారాయణపరిశులు గారు దృఢంగా వున్న ప్రతిపాదనలను ఏమిటిచేటో చెప్పారు; కానీ దీని సమీక్షాపత్రం చెప్పలేదు.

నోరందేలేను. పరిశీలన చేసా వారు సాధనంగా చెబుతారని యెనుచున్నామన్నాము.

* * * * *

మా ధ్వజ్ఞి

కాళీ కృష్ణాచార్యులవారి నన్నిధికి—

అనుభూతి శిరోమణీ! అనేక సమస్యారములు

౬. “గ్రామ్యవాదులు ప్రభుసాహాయ్యము వార్తించుకొని కొలది కాలము తమ వాదమున కేసుక— అయి వార్తించుకొని యంతరికార దృష్టి నొందక గ్రాంథికభాష నుపయోగించరా దనియు, విద్యార్థుల కేసు పరీక్షనమయములం బ్రభుప్రతిములను సమాధానమునము లను ప్రాయశఃపుడు గ్రాంథికభాషలో వ్రాసిన యెడల నట్టి విద్యార్థులకు యధిక్కారములను (మాన్యుల) నీయరా దనియు గూడ నొక రాజాజ్ఞను సంపాదించిరి”—ఇత్యువనంబునం దిట్లుదురల ప్రసంగం చేసుటకీ? తమ యీ సవననవనంబునకు నేప్రదేశంబున నేని నెప్పట్లున నేని, నేరేని నొక్కొందు జయచిహ్నం చేసిం ప్రకారం నోపునరా?

౭. “మన యగ్రస్థవిశేషముచే మనకు స్వతంత్ర మయిన యాంధ్ర విప్లవిద్యాలయము గ్రభుత్వమువారిచే గట్టించంపఁ దిన దని చెప్పి కొనులయే గాని దాని సాయమున మన యాంధ్రభాష కట్టి యభివృద్ధియు జరుగుటలేదు”—ఆంధ్రభాష కట్టంగి యభివృద్ధియు నమ మున్న జాలని విప్లవిద్యాలయంబు గట్టించంపఁ దుట యన నేను! “అట్టి విప్లవిద్యాలయంబు నిర్మింపఁ దుట యగ్రస్థవిశేషం బుచే నెట్లు లగు? “గట్టించంపఁ దిన దని చెప్పి కొనులయే కాని?” ఇప్పట్లున “కెప్పకొనులయే యేమయిన సహకరియ?” కట్టించంపఁ బడుటయే కాని?” అని కాదా లిఖయింపలయు? మఱియు మన యాంధ్రభాష కట్టి యభివృద్ధియు జరుగుట లేదా, కలుగుట లేదా?

ఆనందగృహంలోనే తిట్టవల్లం కివశంకరశాస్త్రిగారు మట్టాడుతూ—ఆంధ్ర తర్వాతాన్ని ప్రభుత్వము! “గాంధీగారంటేనూ, కార్తీకగారంటేనూ, కర్తవ్యంలేనూ యిప్పుడే రేచివల్ల మార్తమే హిందీ ఆంధ్ర ఇప్పుడేరని చెప్పాను శాస్త్రిగారు గాంధీగారి మీదా, కార్తీకగారమీదా, కర్తవ్యమీదా తమకీ ప్రేమ ఫండ్డం వల్లనే హిందీని ప్రేమిస్తున్నాను. మనవా రండా హిందీ నేన్నుకోనాలంటున్నారు.

వాళ్ళు బాగుంది.

* * * * *

గృహం లక్ష్యవారాయణ గారుమీదా తర్వాతాన్ని ప్రభుత్వము, “క్షీమిదన సవారీ” అని (తమకు లేనేలేని) మీసాలు దుప్పి, యెనుచుకూ చెప్పా వీరా చరిచారు.

హిందీవ్యామోచం మనవారిలో మంచిఫలితాలే కలిగిస్తోంది.

సంపాదకుడు

౮. “ఆగ్రస్థుడు యూనివర్సిటీ” వలన మన యాంధ్రభాష కెంత లాభమో మన యాంధ్రవిప్లవిద్యాలయమువలనను నట్టి లాభమే కాన్పించుచున్నది”—ఒకయడ “నెంత” యని మఱియొకవో “నట్టి” యనల తెల్లడినా? “ఎంత” “అంత” “ఎట్టి” “అట్టి” ఇట్లులం గాదా క్రినంబు?

౯. నైజాము రాజ్యములోని ఉస్మానియాకొరేజిలోని విద్యాభ్యాసవద్దకి విద్యకు గమనింపుడు. అటుల శతీయగ్రంథములు చాలవలెను నుర్దూభాషలోనికి భాషాంతరికరింపఁ దీయ విద్యార్థులకు గలపఁబడుచున్నది. అట్లు భాషాంతరికరింపఁ దని గ్రంథముల సాధ్యయులచే నుర్దూభాషలోనే విద్యార్థులకు బోధింపఁ దుచున్నది. అందువలన నైజాము రాష్ట్రపు దేశభాష చిక్కని పెట్టె నొందుచున్నది?—ఇటులగమనింపఁ దగినయది విద్యాభ్యాసవద్ద అయా, విద్యాబోధనవద్దయరా? పఠనీయగ్రంథములు ఉర్దూభాషలోనికి భాషాంతరికరింపఁ దుచున్నదియరా, లేక భాషాంతరికరింపఁ బడినయదీయ పఠనీయంబులగ నిర్ణయింపఁ దుచున్నదియరా? ఉర్దూభాషలోనికి భాషాంతరికరింపఁ దుచున్నదియరా, అనువదింపఁ దుచున్నదియరా? అటుల భాషాంతరికరింపఁబడిన గ్రంథము లున్న ధ్యాయులచే నుర్దూభాషలోనే విద్యార్థులకు బోధింపఁ దుచున్నది? అని భాషాంతరికరింపఁబడియ బోధింపఁ దుచున్న వన్న మూలయే కాదే! మఱియు నైజామురాష్ట్రపు దేశభాష ఉర్దూభాషయరా?

౧౦. “అటులనే మన యాంధ్రభాషవిషయ మయి యాంధ్రవిప్ల విద్యాలయంధికారులు, కళాశాలలలోని పఠనీయగ్రంథములను, ఆంధ్రభాషలోనికి పంపిరించీయే బాలరకు గలపలయను”—ఈవాక్యంబు సమన్వయించి బోధింపగోరెద మనసభావా!

గ ర్తవ్యతనంబు ఇటుల నొక్కొనుట
నేరందేవుంటే జిజ్ఞాసు

స ర స్వ తీ గ్రం థ మం డలి

కంఠంవారి సత్రమువీధి

రాజమహేంద్రవరము

నవలలు—నవరసభరితములగు నవలలు—ముచ్చటగూర్చు బొమ్మలతో—ముద్దులొలుతు క్యాలితో—యందులతో—రంగుమాసముల కొక్క-
చక్కని నవల. నడుమ నడుమ చిన్నచిన్న అనుంఘగ్రంథములు జేయవలయును. చందాదారులకు ప్రవేశమును 0-4-0 చందా
దారులు ఒకేసారి రు 7 8-0 ను ముందుగా పంపినచో వరుసగా ఆరుపుస్తకములు అన్ రిజిస్టర్డ్ సార్వీలుగా పంపుదుము.

ఇంతవరకు వెలువడిన గ్రంథములు

11 ప్రేమసుందరి	1 8 0	25 కుంకుమభరణి	1 8 0	39 ఆగ్రహారము	1 8 0
12 చోళభామణి	1 8 0	26 జాగిలము	1 8 0	40 భిన్నహస్తము (1వ భాగము)	1 8 0
13 లక్ష్మీప్రసాదము	1 8 0	27 మొగలాయీదర్బారు 2 భా	1 8 0	41 భిన్నహస్తము (2వ భాగము)	1 8 0
14 హత్యారహస్యము	1 8 0	28 సరస్వతి	1 8 0	42 కంకణరహస్యము	1 8 0
15 ఫాట్టు (1వ భాగము)	1 8 0	29 ఆనందాభాయి	1 8 0	43 సంతిపి (1వ భాగము)	1 8 0
16 ఫాట్టు (2వ భాగము)	1 8 0	30 హత్యాన్వేషణము	1 8 0	44 సంతిపి (2వ భాగము)	1 8 0
17 కుముద్వతి	1 8 0	31 మొగలాయీదర్బారు 3 భా	1 8 0	45 ప్రజాపతి	1 8 0
18 చిన్నకోడలు	1 8 0	32 గంగ	1 8 0	46 హత్యాశ్రమము	1 8 0
19 రహస్యభేదసము	1 8 0	33 మొగలాయీదర్బారు 4 భా	1 8 0	47 కాశిఖండము	1 8 0
20 సింహగడము	1 8 0	34 కొమారూరు	1 8 0	48 సేవాశ్రమము (1వ భాగము)	1 8 0
21 మణిహారము	1 8 0	35 అటీస్ మసోలా	1 8 0	49 సేవాశ్రమము (2వ భాగము)	1 8 0
22 మొగలాయీదర్బారు 1 భా	1 8 0	36 అవధిచిత్ర	1 8 0	50 దానీకన్య	1 8 0
23 పుటనాచక్రము	1 8 0	37 అంతఃపురము (1వ భాగము)	1 8 0		
24 రాజసుందరి	1 8 0	38 అంతఃపురము (2వ భాగము)	1 8 0		

అ ను బంధములు

1 మృత్యురంగిణి	0 12 0	9 యమునాబాయి	1 0 0	17 లలిత	1 0 0
2 ఆభాగిని	0 12 0	10 శ్యామల	1 0 0	18 పెండ్లిదండ	1 0 0
3 ఛంద్రవేషి	0 12 0	11 కాంతంకథలు (చిన్నకథలు)	1 0 0	19 కథావళి	1 0 0
4 విదురుని యువరేశములు	1 0 0	12 కాలసర్పి	1 0 0	20 నాలుగుకథలు	1 0 0
5 కాంచనమాల	1 0 0	13 భారతీ భాసారం	1 0 0	21 సింహాపహేళిక	1 0 0
6 సీమంతిని	1 0 0	14 కథాశ్రవణి (చిన్నకథలు)	1 0 0	22 అగర్బము (1వ భాగము)	0 12 0
7 సుశిల	1 0 0	15 అరక్షణియ	1 0 0	23 ఉదయకుమ	0 12 0
8 శశిరేఖ	1 0 0	16 మాధవి	1 0 0	24 భారతీకథలు	0 12 0

నాటకములు

1 మార్గంజేయ	0 12 0	5 సాజహాను	1 0 0	9 దంపతులు	1 0 0
2 అచల్యాళాపవిమోచనము	0 12 0	6 మార్జహాను	1 0 0	10 విజయవిజయం	1 0 0
3 మీనారపతనము	1 0 0	7 దుర్గాదాసు	1 0 0	11 భక్తసుచేల	1 0 0
4 చరమాల	1 0 0	8 చంద్రగుప్త	1 0 0		

ఈ గ్రంథములు రాజమండ్రిలో కలాభివర్షన్ పరిషత్తులలోను దొరకును.

సరస్వతీ సాక్షి ద్విత్వీయోక్తి ఒక సమానా పుట :-

LIONESS

425

LITTER

Lioness-n. ఆడసింహము
Lip-n. పెదవి
Liquifiable-adj. కరగనట్టి
ద్రవరూపము చెందెడు
Liquify-v. డి. డి. లి. కర
గించు లేక ద్రవమగు
Liquid-n. ద్రవపదార్థము ;
adj. ద్రవరూపమైన, ప్రవ
హించునట్టి
Liquidate-v. డి. (ఋణము
లు) తీర్చినము చేయు, పరి
ష్కరించు ; ఆస్తి అప్పులను
తీర్చుకొని పరిష్కరించు ; గ.
Liquidator
Liquidation-n. ఋణముల
పరిష్కారము
Liquor-n. ద్రవము ; కల్లు
లేక సారాయి
Lisp-v. డి. వచ్చియు రాని
మాటలాడు ; గ. అవ్యక్తపు
మాటలు
List-n. జాబితా, పట్టియొక్క
అంశము ; pl. యొక్క ప్రదర్శ
నము జరుగు ఆవరణము ; బి. డి.
డి. బి. ఆకచునట్లు పనిలో
చేర్చుకొను, కాంక్షించు,
విను
Listen-v. డి. డి. విను,
అలకించు, శ్రద్ధాపరుగు, లక్ష్య
పెట్టు

Listless-adj. జాగ్రత్తలేని ;
ఉపేక్షించెడు
Literal-adj. ప్రతిపదమునకు
సరిగానున్న, అలంకార యు
తముగకాని ; adv. Lite
rally [సం. మైన
Literary-adj. సారస్వత
Literate-n. సారస్వత విజ్ఞా
నము కలవాడు, పండితుడు ;
adj. పాండిత్యముగల
Literature-n. సారస్వత
ము, సాహిత్యము
Lithe } adj. పెత్తని ;
Lithesome } వంగడు
Lithography-n. తాతిపై
నున్న చిత్రాల అచ్చుతీయడము
విధము ; adj. Lithogra
phic-cal
Litigant-n. దావాలోని
కక్షిదారుడు ; adj. వివాద
పడెడు
Litigate-v. డి. బి. వ్యా
జ్ఞమాడు, వివాదపడు
Litigation-n. వ్యాజ్యస్థాన
పరముగా జరుగు వివాదము
Litter-n. డోలీ, మెసికొని
భాష పడక ; పందియొక్క
ఒక యీత పిల్లలు, కల్పవృక్షము,
చెత్త ; బి. డి. (పంది) తాను
చెత్తతోనింపు

సరస్వతీ ఇంగ్లీషు-తెలుగు పాఠశాల పేజీలు
సమూహము 17000
ఇంగ్లీషు పదములకు సులభమగు
తెలుగు అర్థములు-బాలశాస్త్ర
లకు మిక్కిలి యుపయోగకరము.
చక్కని క్యాల్గ్రాఫిక్ టైపు.
వెల ప్రతి 1 రూ 1-8-0

Saraswathi English-Telugu POCKET DICTIONARY.

సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి.

అచ్చులొ సన్నది!

సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్ ప్రెస్ వారి ప్రచురణము, రాజమండ్రి.
మంచి గ్లేజుకాగితము! సాగ్నెస్ క్యాల్గ్రాఫిక్ టైపు!! పుస్తకములో వస్తుగూఢాభివ్యక్తి ముద్రలు పేజీలు 1000
వైగా నుండును. వెల ప్రతి 1 రూ 5-0-0

ఇది సమస్త ద్రవ్యగుణములను అసందిగ్ధముగ తెలియజేయు అపూర్వగ్రంథరాజము. ఆంధ్రవైద్యలోకమునకు, సైన్య
తరులకును మిక్కిలి యుపయోగకర మగునటుల బ్రహ్మాశ్రీ అయ్యశ్వేదభూషణ భిషగ్వర పండిత వీటూరి వాసుదేవ
శాస్త్రి, పి. యల్. పి. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇందు సందిగ్ధద్రవ్యములన్నియు నిర్ధారణచేయబడి ప్రచురింపబడినవి.
నూతనపరిశోధితద్రవ్యములు చేర్చబడినవి. వస్తువునందలి రసవీర్యవిపాకప్రభావములను గుణములను విడదీసి వస్తు
ప్రధానము నిరూపింపబడినది.

కుంకుమపూవు :— కాశ్మీరజ - కుంకుమ -
Corcus-Salivus. Eng. Saffron.

ఇది కాశ్మీర దేశమునందును,
స్వయావము హిరాదేశమునందును పుట్టు
నుగంధద్రవ్యము. దీని కేస
రము లెఱ్ఱగను, కొంచెము తెల్లగను యుండును.
రంగు వేయబడిన కుత్రిమ కుంకుమపువ్వు బజా
రులో గలదు. కుంకుమపువ్వు చేతిలో నలిపిన
రంగంటుకొనక యుండినచో నది, అనలై నదని తెలి
యవలెను. నీటిలో వేసిన నీరు యెఱ్ఱబడక యుండిన
నది శ్రేష్ఠమైనది. అనలై న కుంకుమపూవు కొంచెము
చమురుగలిగి యుండును.

ఇది కారము, చేదు, రుచులు
గుణములు గలది. వేడిచేయు స్వభావము
గలది. విపాకమున కారపు
రుచిగ మారును. లఘుగుణము. వాతకఫములు
హరించును. దగ్గులు కట్టును. విషదోషములు శమిం
చును. కంఠరోగములు, తలనొప్పులు పోవును.
వీర్యవృద్ధియు ధాతుపుష్టియును గలిగించును.
ముక్కు, చెవి, కన్ను, నోరు, శిరస్సు మొదలగు
సూర్యజత్రుగత రోగములను శమింపజేయును.

అశ్వరీ-కృష్ణములకు :— కుం
ప్రయోగము కుంకుమపూవు ద్రాక్ష రస
ముతో కలిపి త్రాగిన సర్వ
కృచ్ఛములు, అశ్వరులు శమించును. (చి. 26 లి.
చరకము.)

మూత్రరోధజ-ఉదావర్తమునకు :—కుంకుమపూవు
కషాయమును లోనికి త్రాగిన ఉదావర్తము
తగ్గును.

మూత్రాఘాతమునకు :—కుంకుమపూవు మెత్తగా
నూరి నీటిలో కలిపి దానిలో పోషకై రాత్రి
నిలవయుంచి ప్రాతఃకాలమున త్రాగిన మూత్ర
కృచ్ఛములు తప్పక శమించును. (591 లి. సుశ్రు
తము)

శిరోరోగములకు :—కుంకుమపూవును పంచదార
యును గలిపి ఆవునేతితో వేచి సస్యము చేయించి
యుపయోగించిన కనుబొమలమధ్యను, కణతల
యందును, నేత్రములయందును, చెవులయం
దును, సూర్యావర్తకమును శూలయు నశిం
చును. (చక్రదత్త)

బొల్లికి :—రేలవేరు నీటిలో నఱగదీసి ఆగంధ
ములో కుంకుమపూవు కలిపి బొల్లికి రాసిన
బొల్లులు తగ్గును. ముఖముపై మొటిమలుకూడ
తగ్గును.

ప్రసవస్త్రీ మైలరక్తశోధనకు :—రెండు చిన్నముల
కుంకుమపూవును 6 మిరియములును కలిపి
నీళ్లతో నూరి ప్రసవస్త్రీ కీచ్చిన గర్భశోధన
మొనరించి మైలరక్తమును వెడలించును. స్వర
మును కూడ రాకుండ కాపాడును.

నేత్రరోగములకు :—ఇండుబిరింజ గంధములో
కుంకుమపూవు కలిపి కంటిచుట్టును పట్టువేసిన
కంటివ్యాధులు తగ్గును. మరియు నిమ్మపండ్ల రస
ములో కరక్కాయ అరగదీసి దానిలో కుంకు
మపూవు కలిపి కంటిచుట్టు పట్టువేసిన నేత్రరోగ
ములు తగ్గును.

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులను

బాధలను కుదుర్చునని

తమకు తెలియును

అయిన తెలియవలసిన దేది !

నేడు దేశమంతటను కుక్కగొడుగుల
వలె తలతెత్తిన నకలు మందుల చూచి
మోసపోకుండుటయే !

బజారులలో కొనుటకు పూర్వము
మాట్రేడు మార్కు గుర్తులన్నిటిని జాగ్రత్త
గా పరిశీలించుడు.

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మఱల మగతనము కలిగించి మెప్పుపొందినది

గంధర్వకళ—యోషనము సంఘటించును. సుక్ష్మనష్టము కట్టును. ఖంత్తము పెంపుచేయును. కామోద్రేకము కలిగించును. సంభోగశక్తి హెచ్చుచేయును. మనోల్లాసము కూర్పును. ఆనందము కలిగించును. ప్రమేహములను జయించును.

కీళ్ళనొప్పులు, దురదలు, తిన్దురలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకశక్తి కలది. సవామేహములమీద ఇది చేయుపని అసాధారణమైనది. దీనిని ఎప్పుడును సేవించుచుండినచో ముసలితనము కనబడదు. ఏవ్యాధులును చేరవు. ఇది బాలతారాండ్రకు చాల మేలుచేయును. వారి శరీరములకు పూర్వపుబిగి కలిగించును. పాను రు 3-0-0

మలయచందనము

సెగరోగమునకు పేరు పొందిన ఔషధము

పోటీలలో నెగినది. సకళను చూచి మోసపోకుడు

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బాధపడువానికి మా మలయచందనము నాలుగుచందల యేండ్లనుండి గురువరంద రగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంస్థానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనిపెట్టబడినది. కాపు ననే పథ్యము లేదు. పిచికారితో పనిలేదు. సెగరోగము తగిలినట్లు, మందు పుచ్చుకొనుచున్నట్లు యెవరికీ తెలియగూడదంటే మా మలయచందన మొక్కటే అందుకు తగినది. సకళ్లు బయలుదేరుచున్నవి. పరిశీలించకుండ ఏ యోషధమును పుచ్చుకోవద్దు. గంధర్వఘృతసీవారి మలయచందనమే కావలె సని కోరుడు. అనేక వైద్యులు సాంతమందులను విడిచి దీనిని వాడి విజయము, బహుమతులు పొందుచున్నారు. మూడుపూటలలో గుణమిచ్చును. ఎరుపు, తెలుపు, పచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికాయోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పరుగెత్తక నేడే మాకు వ్రాయుడు.

డబ్బీ ౨-౪-౦ దీని కనుపానము చందనతైలము ఔన్ను 3-0-౦ రెండును ఖర్చులతో ౬-౦-౦

నాగరఖండము

అజ్ఞములకు శూలకు, పరిణామశూలకు చాల మంచిది. ఆకలిలేకపోవుట, కడుపుఘట్టము, నొప్పి, నోట నీళ్ళురుట కడుపులో మంట, పొత్తికడుపులో పోటు, కండ్లమంట, ఓకిరింత, వాంతులు, పులిత్రేనుపులు, భస్మిక, అరుచి—వీటిని త్వరగా తగ్గించును. విడువకుండ ఒక్కపాను సేవించినచో ఎట్టి గురువదార్థమైనను సులభముగా ధృష్టమై, మరల ఆకలి కరకరలాడును. రక్తపుష్టి కలిగించును. పాను రు 3-0-0

గంధర్వ ఘృత సీ - ఇన్ని నో పేట, రాజమండ్రి

వనంతకుసుమాకరము

మధుమేహము, అశ్మము, రాచకుసుమము, శుక్రక్షయము, శుక్రవృద్ధి, లిపిహీనత, చిరకాలపు తేల్లకుసుమ, సుఖవ్యాధులు తీరింతులచే కలుగు సకలమూత్రవాహ్యాదులకు ప్రసిద్ధి కల్గిన రాక్షాశధము, తులము రు 20-0-0.

సిద్ధమకరధ్వజము

ఇందు బంగారు కలదు. పూచీ యిచ్చెదము. జగత్ప్రసిద్ధమగు లవర్ధకాశధము, రక్తక్షీణము, వీర్యహీనము, సప్తంశకత్వము, శ్మయ, శ్వాసకౌశల్యము, నరముల లిపిహీనత, కుసుమ రోగములు, మొదలగువానికి దివ్యోషధము. తులము 24-0-0. 60 మూత్రము రు 10-0-0

విశోత్తరవృద్ధి మహాలక్ష్మీ విలాసరసము

వ్యవస ప్రాశము
క్షయరోగులకు అమృతోపమానుములగు దివ్యోషధములు చిరకాలము శ్మయవ్యాధితే పీడింపఁడును శిశ్నావశిష్టముగ నుండువారలకు నూతనయౌవనమును ఆరోగ్యమును కలిగించును. శ్మయ శ్వాసకౌశల్యము ఉబ్బసము కఫముతో కలిసి రక్తముపడుట, రక్తహీనత, శరీరకృశ్ణత్యము, పూర్వయదార్థల్యము దీర్ఘకాలమునుండి బాధించు మొండిగనులు మొదలగునవి జయించును. లిలము, కాంతి శుక్రమును వృద్ధిచేయును.
రెండు బొంబములు కలిపి సేవించునలెను.
నెలకు రు 13-12-0.

స్వర్ణత్రవ్యాదరసము

చిరశాలాభిర్ణములకు మంచినీటి కడుపుబ్బరము, కులగుల్మము, యక్షంత్ర స్త్రీహా నృధులు మొదలగునవి జయించును. బలనర్ధకము తులం రు 4-0-0.
చిరునామా :—వేలకటేశ్వర ఆయుర్వేదనిలయము, రాజాఫీసు:—చింతలూరు, ఆలమారుపాట్ల, తూర్పుగోదావరిజిల్లా
బ్రాంచీలు:—1. కాకినాడ, 2. రామండ్రి, 3. పెద్దాపురం, 4. అనకాపల్లి, 5. విశాఖపట్టణం, 6. ఏలూరు, 7. అమలాపురం, 8. తుని, 9. రామచంద్రపురం.

ప్రజా వివార బ్రాంచిలో చికిత్సకులు
వైద్యవిద్వాన్ కూచిపట్ణ వెంకటేశ్వర్లుగారు.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయము

మానవ సేవకపుల గ్రంథాలన్నీ చొరకును. రూపక రత్నమున ఖరీదు పుస్తకము వి.పె. గా పంపము. పోస్టుఖర్చులు కొనుపాతే భరించాలి
శ్రీవాద స్ఫుటహృద్యశాస్త్రీగారివి

వీరపూజ—చరిత్ర	౦ ౧౨
రత్నబంధనము—డి. టెట్టి పునవల	౧ ౦
శృంగారవాహిక—డి. టెట్టి పునవల	౦ ౧౨
మిథునానారాగము—చాళికి నవల	౧ ౦
ఆనాధబాలిక—పాంపాటి నవల	౧ ౬
చారకాంత—నాటకము	౦ ౧౨
విజయనగరరాజుల కథలు	౦ ౨
చిత్తూరురాజులకథలు	౧ 3
డిల్లీచక్రవర్తులకథలు	౧ 3
గోల్కొండవంశవాణుల కథలు	౧ ౨
శృంగుల—విమర్శగ్రంథము	౦ ౧౨
శ్రీవాద కామేశ్వరరావుగారివి	

చంద్రగుప్త	నాటకము	౧ ౪
భారతరమణి	డిప్యూ	౧ ౦
రాజాప్రతాపసింహ	డిప్యూ	౧ ౪
శివాజీకిలము	డిప్యూ	౧ ౦
శీలావతిసులోచనలు	డిప్యూ	౧ ౦
విల్వమంగళ	డిప్యూ	౧ ౦
శ్రీమాధవాచార్యవిద్యారణ్య	డిప్యూ	౧ ౦
చిత్రవృత్తి	డిప్యూ	౧ ౦
ఒక పెన్సి	డిప్యూ	౧ ౦
పునర్వివాహము	డిప్యూ	౧ ౦
తనివకాశ్చి	డిప్యూ	౧ ౦
సంభాషినిర్యాణము	డిప్యూ	౧ ౦
కళాపాహాడ	డిప్యూ	౧ ౦
సాహిత్యమహామం	విమర్శగ్రంథము	౧ ౮
నాటకవిమర్శ	డిప్యూ	౨ ౦
కొత్తలడు	ప్రహసనము	౦ ౪
పిసినిగొట్టు	డిప్యూ	౦ ౪
జగన్నాథమాహర్మ్యము—ప్రబంధము		౦ ౧౨

వలయువారు—కల్యాణివర్ధనీ పరివత్తు,
ఇన్నినువేట రాజమండ్రి అని రాసికోవాలి

రాజమహేంద్రవరము : శ్రీ అక్షిపల్లి లక్ష్మణస్వామి నాయుడుగారి
సరస్వతీ పబ్లికేషన్ల సంస్థ ముద్రితము శ్రీపాద
సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రీగారిచే ప్రకటింపఁబడినది. ౧౯౨౬-౧౯౨౭

